

LET. XI.

1918 ŠT. 7, 8, 9, 10.

MLADOST

GLASILO
SLOVENSKIH ORLOV

CENA K 5~ ❧ ❧ UREDNIK A. KOMLANEC

NATISNILA KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

Kvišku!

V imenu Tistega, v čegar imenu se zbiramo, vsem, ki so dobre volje, pozdrav in naročilo. Strašno nam je obudil greh veliko pokoro, strašno nas je udaril svetovni vihar. Ubil je tisoče gospodarjev slovenskih in očetov, mladih mož, cvetočih mladeničev. Uničil je blagostanje stoterih hiš, zrahljal je rednost šole in družinske vzgoje, razbil je svetlo srečo zakonskih. Veliko smo izgubili, ker smo bili oropani za svetno blaginjo. Vse smo izgubili, če smo izgubili naše duše, ki so božje! V boj za neumrjoče duše, ki so božje!

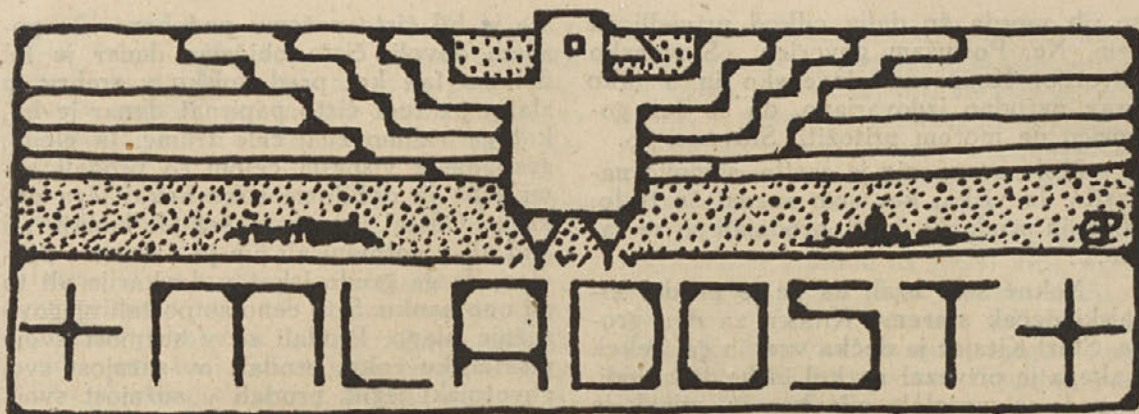
Veliko pohujšanje leži kakor svinčen oblak nad našimi dušami, nad dušami slovenskih mož in žena in doraščajoče mladine. V boj za duše naše mladine, naših slovenskih otrok!

Naša mladina, o kako žalostno in kako silno je prepuščena vse preveč sama sebi. Brez očetne vzgoje raste prepuščena ljubečim, toda šibkim rokam mater, ki se premnogokrat čezmerno mučijo, da si ohranijo deco vsaj telesno. V grozni borbi za telesno ohranitev je opešala misel na duševno vzgojo. Samo nespametnik, samo brezsrčnež more ostati v teh tako resnih

dneh ravnodušen. Komur pa je mar časní in večni blagor našega naroda, kdor ljubi svojega bližnjega, kdor ljubi duše naših malih in razvijajočih se, kdor veruje v moč in silo katoliškega, krepostnega življenja, kdor je živ med živimi in ljubi evangelij Vsedobrega, Vseučenika, ta naj stopi nemudoma na plan v vrsto borilcev proti zlu, ki poplavlja svet in grozi ubiti duše naše mladine, naše moči, naše bodočnosti. Oživimo mladinsko organizacijo, ojačimo in razvnamajmo se v naši idealno visokozasnovani Orlovski zvezi. Širimo našega orlovstva sijajno glasilo »Mladost«, ustvarimo mladi med mladimi za mladost mladih nemadeževanih duš. V duhu velikega ljubitelja otrok, malih, revnih in preprostih, vstanimo v rani uri na delo za Boga in bližnjega! To zahteva od nas sila težkih časov, zdrav razum bitja, ki se bori za biti in nebiti, to hočejo od nas naš Bog, njegov namestnik na zemlji, naša Cerkev in naša vest. Tega prosi od nas naša domovina, naša ljubezen do rodne zemlje in bratske krvi!

V imenu Vsetrpina in Vseučenika, bratje in sestre, v boj za neumrjoče duše!

GLASILO SLOVENSКИH ORLOV.

ŠT. 7, 8, 9, 10. JULIJ, AVGUST, SEPT., OKT. 1918. LETNIK XI.

Semenj za sužnje.

Anton Komlanec.

Bil je velik semenj. Gledal in pregledal sem ta orientalski semenj od enega kraja do drugega.

Prodajali so na semnju in kupovali. Ali prodajali in kupovali niso ne živil, ne obleke, ne grabelj, ne orodja, ne živine, prodajali in kupovali so ljudi. Nikoli še nisem videl ljudi prodajati in kupovati. Ali nekaj čudnega spreleti človeka, kadar sliši, da se z ljudmi nekaj godi. Pri srcu ima vsaj kosček tistega občutka, kakor bi se to godilo z njim samim. Zato ne moreš, da bi ostal brezbrizen, če se z ljudmi nekaj godi, zlasti nekaj tako važnega, kakor je prodajanje in kupovanje.

Z veliko radovednostjo in z napetim čustvom sem sklenil preudariti ta semenj.

Semenj z ljudmi sem si predstavljal do zdaj vse drugače. Predočeval sem svoji domišljiji trg z zamorci, ki imajo vsi zvezane roke in čez uhlje potegnjeno žico. Zada in spredaj pa hodi njihov lovec in nasilni gospodar, ki jih razkazuje kupcu, in oba gledata, kot bi jima šlo za živali, samo da se jima zde te živali bolj porabne.

Na tem semnju in trgu sem čudoma videl zgolj bele ljudi. No, mi je rekel spomin, saj tudi trgovanje z belimi sužnji ni izjema v zgodovini. Ali ti beli sužnji, na prodaj na tem trgu, niso nikaki reveži. Res, tudi siromake sem videl vmes, slabo oblečene, a ravno toliko, da, še več je bilo takih, ki jim ni bilo nikake sile. O nekaterih sem z gotovostjo poizvedel, da imajo čudovite vsote denarja in zares ne-

verjetno — vkljub temu so naprodaj na tem trgu. Svoje strmenje sem si pojasnjeval in si odgovarjal: To so najbrž zelo zabiti ljudje, brez omike, brez izobrazbe. Denar so najbrž na slepo podedovali, kakor tisti Janez, ki ni znal ne brati, ne pisati, ne misliti, pa je vendar podedoval še pred vojsko 100.000 belih srebrnih kron po svojem stricu v Ameriki. Potem so mu jih navihanci, ki so znali brati in pisati in zvičajno misliti, zvalili spretno in hitro in nazadnje še Janeza vzeli milostno za višjega hlapca. Temu Janezu podobni bodo najbrž ti boljši ljudje tu na trgu.

Poizvedoval sem, pa glejte! Ni bilo tako. Naprodaj so bili postavljeni ljudje ne samo boljše obleke in boljše mošnje, ampak — strmite — tudi ljudje boljše izobrazbe. Celo realko so predelali, celo gimnazijo, da, tudi celo univerzo. In zdaj tukaj naprodaj? Iz vseh višje izobraženih stanov? Naslavljalji so jih: gospod doktor, gospod odvetnik, gospod okrajni, okrožni zdravnik, primarij, inženir, profesor, sodnik. Iz vseh teh stanov in poklicev so stali tu kot prodajno blago. Da ni manjkalo mlajših in cele trume žensk, se razume. Ali za te se nisem zmenil. Dijake imajo že drugi v oblasti; kmeta in delavca nevednost — zmenil sem se le za najveljavnejše in najizobraženejše. Te da bi prodajali in kupovali? Ko bi bili ti kupci in prodajavci, to bi še doumel, ali da so prodajani in kupovani, tega ne morem umeti.

Katerega naroda in rodu so pač ti ljudje? Morebiti sosedni Italijani ali Nemci, ali

so jih morda že dalje odkod privedli tu sem. Ne. Poslušam govorico. Slovensko govorijo. Književno slovensko in s tako prav narodno izgovarjavo, da se čez govorico ne morem pritožiti. Slovenci so.

Moje osupnenje je rastlo, slednjič narastlo do viška, ker sem zaznal še to-le: Niso jih prodajali drugi, prodajali so se sami...

Nekoč sem bral, da se je prodal kitajski deček staremu Kitajcu za dva groša. Stari Kitajec je dečka vzel in ga slekel. Takega je privezal na kol in hajdi k vodi. V vodi so mrgolele pijavke, in pijavk je hotel naloviti stari Kitajec, zato je vtaknil na kol privezanega dečka v vodo, in ko je čez malo časa potegnil drog z dečkom vred iz vode, je videl svoj bogati plen. Čez in čez se je priselalo polno pijavk na naogo telo in pilo mlado, gorko kri. Stari Kitajec jih je pobral v pripravljeno posodo. Deček pa je še dihal, vendar že nezavesten. Po vsej koži so ostale večje rdeče pike, znamenja, ki so jih pustile sesalke stoterih pijavk. Še enkrat je potonil stari Kitajec svojo vabo v vodo in spet pobral pijavke. Tretjič jih je bilo priselanih najmanj. Deček je izdihnil. Pijavke so mu izpile kri. Ali prodal se je svoji smrti sam, prodal za dva groša. Stari Kitajec je kajpada dobil za pijavke mnogo grošev. Kaj mu je mar v primeri z groši dečkovo življenje!

Bral sem to zgodbo v misijonskem poročilu. Zdela se mi je umljiva. Deček je mlad in neumen. Lačen je bil in mislil: »Za dva groša si lahko kupim kruha.« Zato se je prodal v otročjem svojem računu za ravno toliko, kolikor je trenutno potreboval. Kaj se potem zgodi z njim, ni mislil.

Ali na našem trgu so ljudje izobraženi in učeni, tako, da se vse odkriva pred njihvim znanjem. In ti prodajajo sami sebe? Akademiki, oficirji — nižje šarže seveda izpustim — doktorji prava, medicinci, doktorji raznih ved in strok, davčni, poštni in politični uradniki, veleposestniki, veletrgovci in tovarnarji. Kaj bi se potem čudil nad dečkom in nižjim ljudstvom. Jaz sem vedno upiral oči le na te vodilne in odločilne in z mano vsi preprostejši in manj odločilni.

Vprašal sem še svojo radovednost, za kako ceno prodajajo drago svobodno življenje in z njim vse tiste, ki prisegajo na njihovo vedo in na njihovo vodilnost.

Pazil sem na izplačevanje zneskov in zapazil troje vrste denar. Denar prve vr-

ste je bil čisto našemu podoben. Če poznam dovolj, čisto običajen denar je bil deloma tak kot pred vojsko v srebru in zlatu, pa tudi čisto papirnat denar je bil, kot ga vidimo zdaj cele trume. In glejte, gospodje z visokim čelom so prodali sami sebe in dobili na roko nekaj tega denarja. Odštel jim ga je šef ali bankir ali Jud ali v gotovini ali jim je dal list s pravico, da ga gredo iskat v davkarijo ali to ali ono banko. S to ceno so postali njegovo sužnje blago. Prodali so v sužnjost svojo pisateljsko roko, prodali v sužnjost svoj govorniški jezik, prodali v sužnjost svoje tekom vseh mladih let pridobljeno znanje, zaradi katerega je izkrvavelo srce kmet-ske matere in se izsušila mošnja delavskega očeta. In v sužnjosti pišejo in govorijo: »Narod, moj šef je tvoj gospod in ni ga boga, razen mojega šefa. Njega ubogaj, njemu služi, njemu polni žep in želodec!«

Nesrečni narod, sem mislil, ker so sužnji, prodani hlapci tvoji gospodarji. Seveda so jih pokrili s cilindri in oblekli v razne uniforme, kakor se pripeti po mestih, da ta in oni natakne svojemu psu srebrn ovratnik in ga priveže na srebrno verižico.

Čudno čuvstvo mi je burilo srce, vendar zrl sem še dalje ta semenj in trg z ljudmi pomena in veljave in videl, da jih ne kupujejo samo z običajnim denarjem. Kupovali so jih v službo in sužnjost tudi z naslovi. Kakor je imetelj cirkusa kupil dečka v svojo sužnjost z obljubo, da ga poviša za nadkonjarja — dečku je bil ta naslov višji kot dom in starši in rojaki, ker ušel je in pustil starše in dom ter brate in sestre — tako so tudi ti ljudje, kupljeni za sužnjost, prodali naslov, dom in starše in rojake, širšo in ožjo domovino. Videli sem mlade gospode z elegantno hojo, z rokavicami na finih rokah, ki so šli uslužno, kot na dolgoletno palico vajeni zamorci, za naslovom in bili pripravljene za tistega, ki bi jih povišal v nadkonjarje, pomočiti ozke roke v nedolžno kri.

Še za drugačen denar so prodajali in kupovali izobražene ljudi, katerih naj bi se držale večje ali manjše trume naroda. Tako sem videl kupca, ki je hotel akademičnega sužnja z nastopom, naslovom in znanjem, da je namesto denarja pripeljal kar svojo hčer na trg in tako hkrati prodal in kupil človeka za človeka — sužnja za sužnjico, ker označene lastnosti novega sužnja prineso staremu Kitajcu več grošev, kakor pa zanj dva groša vredna hči.

Narod moj, tvoji sovražniki so kupili tvoje izobraženstvo, tvoje voditelje, ljudi, ki naj bi svetili na tvoji poti. Najhujša sužnjost je, če ima suženj sužnja za gospodarja. In taka je tvoja usoda, narod naš.

Oziral sem se po trgu in vpraševal svoje oči, ali so prav vsi, vsi ljudje naprodaj za denar in za naslove in za uniforme in za srebrne ter zlate našive in za venerično vino. Ob koncu semnja so šli preprosto oblečeni ljudje, moške in mladeniči, vmes tudi sivi starčki. Ni jih bilo veliko. A nekaj vendarle. Duh in umnost sta jim sijala iz oči in plemenitost. Čegavi so pač ti? Ali so morebiti še prosti? Komaj verjetno, ker sem videl danes mnogo pomembnejših zunanosti, da so prodani ali vsaj naprodaj. Ravno prihajajo kupci: šef z izkušenim očesom, velepodjetnik z računajočim čelom in drugi. Ali glejte, nobeden teh tukaj na oddaljenem kraju semnja se ni boril ne za krone, ne za našive. Ko je prišel kupec, ki mu ni še nikdar izpodletelo, kadar je kupoval ljudi, in se ustavil pred mislečim mladim možem, češ: ta bi bil poraben, da ga zaslužim. En sam pogled iz viteških oči in kupec je izginil, kar je mogel hitro, z vsemi kupnimi sredstvi. Prišle so pa mimo jokajoče sirote, obupno ihtoč. Kdo se jih bo usmilil in kdo jih bo branil? Za sirotami pa so prihajali razni usužnjeni hlapci z verižicami in šibami, da polove sirote, ki jim je bila nasilnim potom odvzeta — svoboda in posest in morajo zdaj svojim grabežnikom preme-

tavati gnoj brez plačila, brez hvaležnosti, brez prijaznega pogleda. Od časa do časa jih skuša njih nekaj uiti strašni usodi; ali sužnji z našivi in mesečnino, povišani za nadsužnje, rojeni nekdanj iz njihove krvi, jih pritiravajo vselej nazaj in jim nalože poleg udarcev še težji jarem.

Tudi zdaj so jim za petami. Ali danes so se sirote zatele na pravi kraj, na tisti kraj semnja, kjer stoje izjemni ljudje, ki niso naprodaj. Plemeniti misleči mladi mož iztegne roko, ob njem njegovi somišljeniki, in preganjalci se razgube, kot bi pihnil, povedat gospodarju, kateremu so se prodali, da tisti, ki niso naprodaj, branijo zatiranje.

Moje spoštovanje je rastlo. Pustil sem ves trg in ves semenj in občudoval te ljudi. Kaj jih drži v tej možati stalnosti? Kako, da jim ni mar sijajnejša karijera, svetlejša obleka in na njej našivi, in da se ne zmenijo za venerično vino? Gledal sem jih in gledal, pa nagledati in načuditi se jim nisem mogel. Njihov pogled je bil kakor rešitev, in vse sirote naokrog so hvale Boga, da jih je ustvaril. V pogledu se razodeva duša. Razodelo se mi je, da imajo ti ljudje v duši vrednote, ki jih po pravici ne dajo ne za zunanjo obleko, ne za našive, ne za mesečnino, ne za venerično vino. Zamislil sem se v ta izraz in zdelo se mi je, da vidim nekoga v tem pogledu.

Ali si ti v njih, moj Zveličar? In odgovoril mi je: Poglej njihova dela! Da, jaz sem v njih, tvoj — Zveličar!

Iz dnevnika mladeniča - vzornika.

J. Šimenc.

O z a n a m, eden najodličnejših katoličanov na Francoskem v zadnjem stoletju, je zapisal kot osemnajstleten mladenič v svoj dnevnik: »Čutim, da se preteklost trese, da se temelji starega poslopja majejo in da bo strašen preobrat spremenil obličje zemlje. Toda kaj bo vstalo iz teh razvalin? Morda bo ostalo človeštvo pokopano pod razvalinami podrlih prestolov; morda pa bo vstalo mlajše, lepše, močnejše k novemu življenju. Ker zaupam Previdnosti in ne obupam nad svojo domovino, verujem v prerojenje. Toda kakšna bo oblika, kakšni zakoni te nove družbe?

Prva stvar, ki je najbolj potrebna ne samo človeku, ampak tudi družbi, je vera. Zakaj srce se s končnim ne more zadovoljiti, ampak hrepeni v neskončnost. Jaz sam čutim v sebi podobno koprnjenje; ču-

tim potrebo nečesa trajnega, da bi se vanj zasidral in se ga oklenil, da bi mogel kljubovati valovom dvoma. In glej, v mojo dušo se razliva veselje in tolažba, zakaj moj duh me je z lastnim premišljevanjem privedel do iste katoliške vere, kakor sem jo nekdanj slišal iz ust svoje izvrstne matere, ki me je učila. Katoliška vera! Kako draga mi je bila v otroških dneh! Kako mi hrani duha in srce s svojimi dragimi spomini in sladkimi upi. Katoliška vera, tako velika, tako omamna! Bili so že dnevi, ko je tudi mene mučil dvom. A čutil sem v sebi nepremagljivo potrebo, opreti se z vsemi močmi ob stebre svetišča, objeti jih z navdušenjem, z ljubeznijo. V Cerkvi hočem ostati, hočem stezati roke k njej kakor k lučipolnemu svetilniku na morju in ga kazati tistim, ki

jih morje življenja meče sem in tja. Vsak tovariš, ki si ga bom pridružil, me bo oveselil in osrečil. Prihajali bodo sčasoma tudi boječi in tisti, ki stoje daleč proč in morda bo nekega dne vse človeštvo zbrano v tem varnem zatočišču. Katoliška vera se bo

naenkrat dvignila na celem svetu, polna mladosti in moči, in bo stopila na čelo novi družbi, da jo bo povedla k omiki, k sreči.

V meni vse kipi duhovnega veselja, zakaj delo je veliko in jaz sem mlad.«

Pridi, zvezda naša, pridi!

Š. Klas.

Danes se mi zdi vse to kakor lepe sanje. In vendar je bila resnica. Bil sem resnično doma in užival prost lepoto domovine, ko je bila odeta v majevo zelenje in vsa polna rož. Stokrat sem že prišel iz tujine, stokrat jo že zapustil, a nikoli še ne s takimi občutki — nikoli se mi še ni zdela tako lepa kakor v tem hipu. Najhujše je prišlo nad njo, kakor da se je zaklel pek, da jo stre, da jo požre. A zdi se mi kakor junak na straži:

Ko zvezd nebrojnih čeda
vtolaži bitve šum,
junak zaupno gleda
v Gospoda vojnih trum.

Vsa mlada in upapolna, ponosna in odločna je bila moja domovina letos v maju in podalo se ji je to! Kakor zmaj v pravljici, kateremu so odsekali glavo, pa sta mu zrastle dve novi, še bolj grozeči, se mi je zdela. In če me je poprej vznemirjala skrb, bo-li prestala, ali se ne bo zgrudila pod pezo nesreč, sem videl sedaj, da je nesreča ni strla, ampak da se je prav tedaj dvignila v vsej svoji moči in dostojanstvu. Narod, ki ima toliko življenjske sile, toliko pogojev za življenje, toliko volje, ne bo poginil; samo smrt vseh in vsakega, bi bila smrt naroda!

V tujini živim, tujci so moji tovariši. V nizkih dolgih barakah posedamo brez dela in brez volje in misli. Enakomerna, dolgočasna brezdelnost nas je duševno umorila. Ne ljubi se mi čitati in ne pisati. Samo večsih me spreleti, kakor spomin nekdanjih dni, ali misel, da to tudi ni prav, da bi takole ždeli, in vzravnam se pokonci in hočem biti družaben. Poskušam razgovor s tovariši v dolgi baraki. Povedal bi jim kaj o svojih vzorih. O lepoti naše domovine, o kreposti naših fantov. Pa ne morem. Poleg mene napol spi umazan Nemec iz Tirolske. Fant si že dva meseca ni menjal perila in zato nemoteno tabori v njem golažen različne vrste. Bolje je, da ga pustim v miru. — Na drugi strani imajo svoja ležišča štirje Ogrji. Ti tiče vedno skupaj. Ob nedeljah gredo domov in prinesejo seboj

kruha, špeha, česna in čebule. Ne morem jih motiti pri pojedini in jih tudi ne razumem. Potem so Čehi in Poljaki, Židje in Italijani, a nobenega med njimi, da bi začel pogovor z njim. Vsi pa so nezadovoljni in godrnjajo ko ni kruha in ni prostosti. Navzel sem se od njih menda tudi jaz otožnosti. Prepuščen sem sam sebi in svojim mislim in sem otožen. Vse toži in obupuje nad razmerami, čutimo se vsi kakor jetniki brez upanja na skorajšnjo rešitev. Ko bi nam kdo povedal: Še eno, ali še dve leti magari, bode to, pa bi nas potolažil. Šteli bi mesece, tedne, dneve. Tako pa smo obsojeni v mučno negotovost.

In pomislil sem na moje tovariše, na one naše fante, ki že blizu štiri leta žive v tej negotovosti in v teh valovih neugnane strasti. Ali niso tudi oni vsaj duševno strti? Ali so v stanu imeti v sebi še kakšen žarek svetlobe? Ne bom se čudil, če bom videl ob končni vrnitvi, da so obnemogli vsi, da so vsi naši vzori, načrti, in vsi naši ideali izpuhteli v soparnem ozračju bojnih poljan in da bo treba graditi, buditi nove za novo bodočnost.

In domovina naša. — Ali ne bo tudi ona skoraj umrla? Največ gorja je prišlo nanjo! Če peša in gine vse, če je vse zapisano pogubi, kako bi se vzdržala naša domovina tako majhna, tako skromna in toliko prezirana?

Čital sem semintja, da so nastale doma nove razmere, da so se nekateri združili, drugi sprli. Vsi skupaj pa tožili in grajali razmere. To me je še bolj utrjevalo v mnenju, da je ta proces razprava in da konec ni več daleč. In otožnosti nad vsem, se je pridružila še zavest, da nam bodo vzeli še to edino, kar imamo, da zastonj trpimo, da nam ni pričakovati svobode in pravice.

In tako mislijo in tako pravijo tudi drugi moji tovariši, ki od daleč in površno sodijo domovino pod vtisom tujine. Ta žrtev je največja zanje! In tujec si je v svoji vojni iznajdljivosti postavil tudi smoter, pripraviti naše fante tudi na to največjo žrtev.

• Dali so mi dopust. Tri, štiri tedne mi bo preživeti sedaj doma. Skoraj bi se bil ustrašil. Ali ne pridem morda k pogrebu? Ali mi ne bo ravno ta dopust osvežil rano dvomov in skrbi? Navadil sem se že tujine in mrzlih src in se že udal v svojo usodo.

Toda bil sem iznenaden! Našel sem jo odeto v majevo cvetje kakor nevesto, ki se odpravlja k poroki. Na obrazu se jej je brala otožnost in solze so se jej svetile v očeh; vzbujali so se ji spomini na njeno, včasih vendarle lepo samsko življenje in devišstvo. A v srcu je vriskala, kajti odpravlja se k poroki. Večno devišstvo ni njen ideal. Želi si potomcev, prihodnosti. Zato v vsej otožnosti ni mogla prikrivati notranje sreče in veselih nad za bodočnost.

Tako lepa se mi še ni zdela nikdar, kakor to pot, ko ji je srce utripalo v veseljem pričakovanju srečnejše bodočnosti!

Žal mi je bilo eno: Da nisem mogel vzeti seboj vseh mojih tovarišev, vseh onih slovenskih fantov, ki želijo srečo svoji domovini, ki pa so pod vtisom gorja že obupali nad njeno usodo. Žal mi je bilo, da niso bili z menoj, da bi si ogreli mrzla srca, da bi se napili moči in tolažbe ob zavesti, da domovina vstaja k novemu življenju in bo skoraj vstala v močno in srečnejšo bodočnost svobode in napredka.

Šli bi z menoj doli na lepo Dolenjsko. Tam v obsavski dolini bi videli prijazne vasi. Zeleno polje bujno rastočega žita jih obdaja in zavita so v cvetoče sadno drevje kakor šmarnični oltar lurske Matere božje. Pa bi se začudili nad snago, ki vlada okoli hiš in na polju in bi vprašali žene:

»Kaj vse to pomeni, saj ni pred prazniki.«

In odgovorile bi vam žene: »Da, praznik se bliža, praznik svobode in vstajenja naroda.«

»Ali pride, mislite?«

»Da, pride, pride, mora priti! Podpisale smo se vse. Bile smo tudi na shodu, vse polno nas je bilo in vsi smo zahtevali. O pride, pride; mora priti!«

Pa bi se vam rodilo spoznanje: Če te priproste žene in dekleta to tako zahtevajo, jim ne bodo odrekli; saj so one danes tiste, ki drže naše hiše in skrbje za naše njive s sveto vnemo, da jih spremlja očitno božji blagoslov.

Povabil bi bil svoje tovariše v lepo novomeško okolico. Šli bi na Trško goro in si tam privoščili zlate kapljice. Divili bi se krasni okolici in občudovali železno vztrajnost našega ljudstva, naših žen in deklet. Videli bi, da je ta biser naše Dolenjske

še sedaj prišel do prave veljave. Sami starčki, žene in otroci so doma, a polje je v najlepšem redu. Koliko vagonov so že zvozili proč za vojne potrebe, a vendar dan na dan pridejo trume revežev-beguncev iz Primorja, Goriške, Ljubljane. In Dolenjec deli in godi se čudo kakor v puščavi, kjer je Bog nasitil množico, a mu je ostalo še več, kot so poprej imeli.

Prišli bi k nam sivi izkušeni možaki in natočili nam bi polič božjega daru. In razvezali bi se jim jeziki in povedali nam bi, da pride kmalu zarja svobode, da vse vedo, kako to gre in da drugače biti ne more.

»Vi trpite v vojski,« bi nas tolažili, »mi pa doma. Zastonj to ne bo! Bog je pravičen! Tisti, ki imajo postave v rokah, bodo nam morali dati več pravic. Da bi mi delali in trpeli za tujca, ki nas v zahvalo odira in zatira, to se ne bo več godilo. Zoper to smo pa vsi!«

Čudili bi se in strmeli bi, kako je zahteva Jugoslavije prodrla v zadnje gorsko selo in s svojo čarovno močjo objela sleherno srce!

»Rajši umrjemo, kakor da bi še nadalje tako pustili,« so rekli možaki.

Jaz in prijatelj Rok sva bila tam, a želel sem, da bi bili tudi tisti, ki obupujejo, omahujejo. Ne poznali bi skoraj več naših žen, deklet in starčkov!

Prvo majevo nedeljo smo šli na Šmarno goro. Še je stala veličastna in ponosna, kakor takrat, ko je pozdravljala čete Orlov pod svojim okriljem. Lep jasen dan je bil in vsepovsod je dehtela pomlad v cvetju, kakor tisto leto, ko smo bili zadnjič zbrani polni načrtov in nad. Pogled moj je plaval po lepi ljubljanski ravnini in se napajal ob čaru krasne slike. Te vasi, odete v cvetje češenj in te njive pisane pod menoj, vedno bi vas gledal! Vselej, kadar pridem na goro, se mi pokažejo v lepši obliki! »Ta zemlja nosi naš pečat, naš znoj in našo kri. — Premila zemlja, naš dom si ti; naš dom ostani, do konca dni!« Naš Evangelist je čutil, kar čuti danes vsa množica. V sredi kraljuje Mati rožnivenška kot kraljica majnika in ljudstvo jo prosi iskreno, naj izprosi pri Bogu milosti in ne odreče svojega varstva.

In odhajali smo polni zaupanja in tolažbe. In vsi smo bili trdno prepričani, da napoči kmalu dan rešitve iz stoletnega suženjstva. To je narodova skupna zahteva in najvišji cilj! Narod ne vprašuje nič več, se bo li to uresničilo. On vidi že uresničeno pred seboj, čuti, da drugače biti ne

more in da je samo vprašanje časa, kdaj in kako se to izpelje.

Narod je odločen in edin kakor še nikoli ni bil, a bi že zdavnaj moral biti. Treba je bilo, da je tujec zavijtel palico in ga vzdramil. Sedaj je močan, ker je edin in stopa v življenje, ne v smrt!

Kakor po slovo, sem šel pred odhodom na Brezje k Mariji Pomagaj. In glej, Marija Pomočnica tam kraljuje, da čuva nad svojim zvestim ljudstvom. Nikoli ga še ni zapustila, kadarkoli je bilo v stiski! Tudi danes je delila tolažbo in upanje vse-naokoli. Prišle so matere priporočiti ji svoje sinove. Kdo naj jih varuje v strelnih jarkih, če ne ona? Prišle so žene in dekleta in prosile Marijo za svoje može in fante, »k' se za nas vojskujejo.« Prišli smo dopustniki, polni zaupanja in potrebni tolažbe, k svoji Materi. »Marija, k Tebi uboge reve, mi zapuščeni vpijemo.« In Tolažnica žalostnih je napolnila z upom sleherni srce. Dobrotljivo je gledala na svoje zvesto ljudstvo, kakor bi govorila:

»Ne obupaj, moj dobri narod, jaz svojih ne zapustim!«

In zunaj je sijalo pomladno solnce in vsa narava je dihala novo mlado življenje kakor v čast in proslavo majnikovi Kraljici. V ozadju pa je poslušal sivi orjak Triglav naše molitve in obljubil in stal široko in mogočno kot junak, ki straži domovino.

Rad bi ostal doma. Tako lepi in prijazni se mi še nikoli niso zdeli ti kraji in ti ljudje, kakor to pot. Toda vedel sem, da moram nazaj v pusto tujino in udal sem se v to. A zapeli so pevci:

Tam na vrtni gredi

raste rožmarin.

Pridi ob slovesu,

dam ti ga v spomin —

In takrat se mi je zasolžilo oko. Spomin na nekdanje čase, ko sem odhajal prvič v svet in vsa trpkost narave mi je objela spomin in me prevzela. A samo za hip. Čutil sem se srečnega, da sem videl domovino toplo in ljubečo in srca polna nad.

Tudi v meni se je razširilo srce in vsa malodušnost je izginila. Odšel sem tiho in molče, a s polno glavo lepih spominov, ki mi delajo sedaj družčino v samoti.

Proti večeru sem se pripeljal v Maribor. — Na postaji je čakala stotnja slovenskih štajercev opremljena za vojsko. Iz krepkih grl je donela na peronu pesem:

Tam za laškim gričem,

tam je došt' fantičev,

k' se za nas vojskujejo ...

Da, za nas! Za slovensko svobodo, za pravico! Ne bodo zastoj naše žrtve in prelita kri!

Solnce se je nagibalo in obsevalo z zadnjimi žarki vinorodne Slov. gorice in bujne njive in travnike, ki jih z dvojno vnemo gojijo pridne roke. Občudoval sem še enkrat v čaru zahoda lepoto naše domovine. Ko pa smo imeli za seboj prijazni št. Ilj, utonili so zadnji solnčni žarki in tihi mrak je legel na pokrajino in — na mojo dušo. Objela me je temna noč in me napolnila z otožnimi mislimi — Danes še sije solnce, ali mrzlo je in tuje. Kdor je doma iz južnih krajev, ga njegovi žarki ne ogrejejo.

Spomin na mojo domovino me oživlja in mi vzbuja hrepenenje. In zaželim si jo in jo gledam v duhu.

O, pridi zvezda naša, pridi,
jasne v nas upri oči!

Kršćanstvo in demokratična misel.

Jos. Šimenc.

Veliki branitelj krščanske vere, ver-saillski škof Gibier, je l. 1903. v nekem cerkvenem govoru v Orleansu o vprašanju »Ali je krščanska vera protidemokratična« razvil med drugim te-le misli:

»Kršćanstvo je pripravilo, prineslo, omogočilo, da, usililo, demokratično obliko vlade. Poglejte, prosim, zgodovino! Demokracija, vlada ljudstva, je zadnji cilj krščanskih teženj. Krščanstvo je človeka na tleh pobralo, brez pravic, vklenjenega, sužnja. Iz sužnja je najprej naredilo služabnika, hlapca; iz hlapca potem svobodnega človeka, državljana; in slednjič iz

državljana bitje, ki je vedno bolj sposobno samo pomagati pri ustroju države. Ta sprememba se ni izvršila naenkrat, pre-nagljeno in nasilno, ampak se je r a z v i l a počasi, v zavesti gotovosti in nepremagljivosti.

Ko je krščanstvo nastopilo, ljud-stva k o t t a k e g a n i b i l o. Krščanstvo mu je vzelo okove z rok in nog in ga je dvignilo v stan služabnika. To je bil prvi korak, ki je stal silnega truda in je zahteval štiri stoletja, ali celo pet. Kasneje, v 12. in 13. stoletju so napravili drugi korak: služabnik je postal svoboden človek. Tudi

takrat so vstala strašna nasprotstva; toda imeli so vero, zato so zmagali. Danes namerjamo mi tretji korak: osvobodeno ljudstvo imej politično oblast in po besedah slavnega grškega govornika Ajshina bodi vsak državljani kralj vsled svoje volilne glasovnice. Tako je, kakor pravi Ozanam: »Veroval sem in vedno verujem, da je krščanska demokracija mogoča... Zdi se mi, da nekoliko poznam zgodovino, in le-ta me nagiba k prepričanju, da je demokracija naravni cilj političnega napredka in da sam Duh božji vodi svet v to smer.« Tako vera demokraciji ni sovražna, sovražni so ji tisti, ki vero po svoje umevajo: vera je prvi začetek, vrelec demokracije in njena prava mati.

Vsi veliki katoličani prejšnjih časov, sv. Tomaž, Bellarmin, Suarez pozdravljajo demokratično vladavino kot vzor krščanskih družb. »Dobra vladavina,« pravi sv. Tomaž, »zahteva brezpogojno, da vsi na nekakšen način sodelujemo pri vladanju. To je edino pravi način, da se ohrani mir v ljudstvu, in da se doseže, da ves narod ljubi in brani lastno vladavino.« Veliki bogoslovni učeniki srednjega veka so šli še dalje in prišli do zaključkov, ki skoro presenetijo. Menili so, da bi nihče ne smel prevzeti predstojniškega mesta drugače

kakor če bi ga vsi podložniki izvolili. Učili so, da izhaja oblast kralja od Boga, toda ne v ravni črti, ampak se takorekoč poprej oglasi in ustavi pri narodu, ki jo potem odstopi kralju. Toda ljudstvo je ne odstopi kralju tako brezpogojno, da bi mu je nič ne ostalo. V slučajih, ki so jih ti učenjaki brez ozkosrčnosti natančno našteali, so dejali, da ljudstvo oblast od kralja sme nazaj zahtevati. Na te pogoje so opozorili kralja na dan njegovega vstoličenja, ko so zahtevali, da jih vpoštevajo, ker bi ga sicer morali prisiliti, da stopi s prestola. To je katoliški nauk!

In v današnjih dneh, ali so kdaj papeži demokratično vladavino obsodili? Nikdar. Lahko bi vam navedel cele strani iz okrožnic Leona XIII., kjer veliki papež uradno in izrecno izjavlja, da Cerkev ne zavrača nobene izmed poštenih oblik vladanja, pa naj je to monarhična ali demokratična. Zato se katoličanom ni treba bati zmagoslavja demokracije. To ne bo nič drugega kot umsko nujna posledica tega, kar uči evangelij o pravični ureditvi človeške družbe.

Slovenci smo tozadevno papeža po dr. Kreku najbolj poslušali, zato se nam bliža, kot je videti, najlepše vstajenje z zmagave demokracije.

O modrosti in učenosti.

(Premišljevanje kmečkega fanta.)

Š. Klas.

Naš sosed Matija je bil vse časti vreden mož. Kjerkoli je bilo treba, se je znal postaviti za pravično reč. Rad je pomagal sosedom v dejanju in z nasveti. Skratka, bil je mož priden, skrben in varčen in glas je šel o njem, da je mož moder in pameten, kakoršni bi morali biti vsi. Otroci smo se ga bali in ga tudi spoštovali kot moža, ki uživa zaupanje cele vasi.

V vasi je bila svatba. Vsa vas je bila po konci in zlasti otroci smo imeli mnogo opravkov in zanimivosti. Na večer smo oprezovali okoli hiše, poslušali godbo in gledali rajanje in veselo razpoloženje, ki je vladalo na svatbi. In na veliko začudenje smo videli med plesalci strica Matijo, ki ni bil prav nič podoben poprejšnjemu resnemu možu. Plesal je in trkal s peto ob tlak in vriskal kot fant. In tudi drugi možaki in mamice so bile vse v ognju. Z nepopisno spretnostjo in lahkoto so sledile tempu valčka in polke.

In jaz, ki me je to zelo zanimalo, sem doma pripovedoval o tem svoji dobri ma-

mici in omenil, da znamo tudi mi tako plesati na trati. In mamica so mi rekli: »Včasih plešete mali otroci, danes plešete pa veliki otroci.«

Veliki otroci —. Takrat nisem znal pojmiti pomena te besede. Danes pa se pogosto spomnim na to in si jo tolmačim po svoje sicer, a često se mi dozdeva, da žive na svetu tudi veliki otroci.

Gledam svet, vrvenje v njem, delovanja in nehanja; zasledujem od daleč politično gibanje, prepire, boje in sovraštva in zdi se mi, da vidim otroke.

Ko človek odraste, postane modrejši. Šola in izkušnje mu izbistrijo njegov razum, da čuti in vidi tisto, kar bi ne, ako ne bi imel tega. Ne da pa šola in izkušnja človeku pameti, ako iste ni imel poprej! Darove modrosti deli Bog, in človek si jih je pač vstanu po svoje izobraziti in izpopolniti. Ko bi človeku bile že pri rojstvu dane same dobre lastnosti, razvijal bi se njegov razum gotovo v tej smeri. Ker pa je človek po naravi nagnjen bolj k slabe-

mu, je odvisen proces njegove izpopolnitve v dobrem pač v tem, v kakšnih okoliščinah se isti vrši. Pač vplivajo na plemenitost srca tudi drugi činitelji, kakor molitev, samozatajevanje, ponižnost. Toda težko da bi imel človek sam od sebe, brez posebne milesti božje, dovolj moči, da bi ta sredstva s pridom uporabljal. Da imamo ljudi, ki se razlikujejo od drugih v plemenitosti in modrosti, to je napravila vzgoja duha. Ta duh pa je čudovita snov. Ne da se kupiti v lekarni in ne preštudira se ga na univerzah! Je kakor elektrika, katere moč poznamo in vemo njen izvor, a ima vendar svoje skrivnosti, ki učenjakom niso znane. Kdor hoče študirati ta vzgojni duh, odpreti mora knjigo narave. Bral bo tam o neskončni vsemoččnosti božji, ki je določila vsaki drobnii rastlini svoj pomen in svoj delokrog. Vsaka rastlina, ki požene spomladi brez vrtnarja, vsaka žuželka, ki živi skrito življenje, ima od Stvarnika natančno določeno smer svojega delokroga in razvoja, čez katero se ne povspne in pomeni vsaka zase veliko večjo umetnost kakor vse moderne iznajdbe novejšega časa.

In človek je kralj stvarstva —. Ali se tega zaveda? Da, v preveliki meri! Njemu ni več to dovolj! Rad bi postal stvarnik, poganja se čez rob od Stvarnika določene ga mu delokroga in se pri tem ne zaveda, da buta ob steno, kjer si bo razbil glavo.

To so veliki otroci!

Kakšen bi moral biti človek, da bi bil vsaj toliko popoln, da bi osrečil človeštvo in sebe? Učen, veren, usmiljen, plemenit? Sto samih dobrih lastnosti bi moral imeti, če bi hotel, da bi poleg dobrote služil tudi napredku in splošnemu blagostanju! Toda ne samo eden. Vsi bi morali biti taki! A danes ni nobenega! Vsak človek ima poleg dobrih tudi svoje slabe lastnosti. In zato, ker človek pozablja Boga, zato ker ne zna študirati knjige narave, napreduje in se razvija le v slabem. Danes živimo v dobi elektrike in strojev, in vsak dan novih izumov. Toda te nove iznajdbe ne služijo vse blagru človeštva! Štiri leta so minila, od kar se človeški razum trudi in napenja vse sile, da izumi najbolj učinkujoče morilno orodje za — ljudi —. Človek, ki je mislil, da nima gospodarja nad seboj, mora za kazen tepsti, ubijati sam sebe! In ta človeški um, ki je sestavil tako čudovite stroje, ki si je znal osvojiti sredstva v varstvo človeka! Človek zmore vse, osrečiti sam sebe in človeštvo ne more brez Boga! Kamor greš, vsepovsod revščina, trpljenje, pomanjkanje in nezadovoljnost.

Pa vendar je Bog dal človeku pamet; saj je vendar v njegovi roki njegova usoda!

Ljudje so šli v šole. Postal bomo gospodje, nasrkali se bomo učenosti in modrosti in potem se nam bo dobro godilo in bomo srečni mi in osrečevali bomo svet. Svet ima v sebi še mnogo zlatih zrn, treba je samo uma, znanja in odprli bomo svetu novo dobo. Pokazali bomo ljudstvu nov način zadovoljnosti. Če si sit, če rožljaš s cekini, če si dovoliš svobode kolikor ti je poželi srce, to te bo osrečevalo. In šli so in študirali in vračali so se s pentljami in trdimi klobuki, gledali izpod škivpalnikov ljudstvo, kmeta, ki je bil zadovoljen sam s svojo srečo, ki mu jo je dejal blagoslov božji. In kolikor bolj učeni so bili, toliko bolj ošabni so postajali! Prišli so tudi na kmete in jim pripovedovali, kako bodo. Kmet jih je poslušal, a jih ni razumel. Zadovoljen je bil s tem, kar je imel. In gospodje so šli in so delali napredek. Tovarne so zidali in nove stroje so sestavljali. Posrečilo se jim je. Svet je oživel v napredku in gospodje so dobili somišljenikov v delavskem ljudstvu, katero jim je ploskalo, ko so jim odprli novo dobo. A zadovoljno to ljudstvo ni bilo.

Kako to, da so toliko študirali in da so študirali tisto vedo, katero so sami hoteli, pa niso prištudirali modrosti? Zakaj niso študirali tisto vedo, ki bi bila vstanu osrečiti njé in svet? Saj so vendar s tem namenom študirali!

Učenost sama še ni modrost. Učenost sama ne pomeni še značajnosti in veda plemenitosti srca, ako ni združena s skrivnostno vzgojo duha! Ljudje so študirali in ko so svojo vedo na eni strani izpopolnili, zanemarili so jo na drugi strani. A tega se niso zavedali! Inženir je mislil, da je sedaj duševno modrejši, ker mu je um prodril v skrivnosti tehnike; profesor je hodil ponosno z zavestjo, da je on višje bitje, ker so mu do pičice znane skrivnosti narave, zgodovine, matematike. Advokat, ki je imel vse paragrafe v mazincu, si je mislil več o sebi, kot je bilo res. Kapitalist, ki se je kot tak že rodil, je nosil v srcu zavest nadčloveka, ki živi druge in je določen vladati. Politik, državnik je bil najbolj učen izmed vseh. Samo tisto je prav in dobro za splošnost, kar se je porodilo v njegovi glavi. Vsi so imeli namen koristiti človeštvu in čutili v sebi tudi zmožnosti, da vodijo, da osrečujejo. A srečni, zadovoljni sami niso bili! Znali so si podvreči ljudske mase, a osrečiti jih niso znali!

Učenost jih je napolnila z napuhom in pohlepom, da so začutili žejo po vedno

večji oblasti in ugodnosti. Ponižnost in naravna dobra stran sta se zadušili, kakor se zaduši nežna rastlina med plevelom. Človek, kot kralj stvarstva, si je mislil, da bo s svojo vedo znal nadomestiti božji dar modrosti in čednosti. Toda to se mu ni posrečilo! Ko je bil svet na višku učenosti, pokazalo se je, kako malo pravzaprav zna! Nastal je polom in človeštvo je zajelo kakor zaječi mogočno drevo, ko mu izprežagaš korenino. In učenjaki ne morejo ustaviti gorja, čeprav bi radi in vedo, da bi bilo to potrebno. Kakor veliki otroci stoje, strme in gledajo in si ne znajo pomagati. Naenkrat jim je zmanjkalo učenosti, a da bi si priznali: Naš napuh je kriv, ker smo hoteli biti več kakor ljudje, tisto ne, ker so trmasti kakor otroci. Ugibljejo in se prepirajo, kako bo bolj prav. Posvetujejo se, kako bodo gasili, a med tem bo hiša do tal pogorela! In pravica, resnica in druge učenosti? Vse je v plamenu! Kmet včasih zaradi pravice ni smel streljati zajcev. Danes mora ljudi —

Učenost sama ne izpopolni človeka in ga ne usposobi za srečo in blagoslov. Človek je od Boga postavljen kot čuvaj stvarstva, narave in v ta namen obdarjen s prosto voljo in pametjo. Dokler se zaveda tega, dokler prizna višjega gospodarja nad seboj, je srečen in se veseli življenja in daje hvalo Bogu stvarniku.

Naš sosed Matija je odrezal v omari kos rženega kruha, vzel sekiro in šel v gozd. Vsak grm mu je bil znan tam, za vsako bukev je vedel; saj sta skupaj rasla,

In pogovarjal se je sedaj z njimi. Vse ga je veselilo. Ptice so mu pele in po travi so se oglašali nevidni hrošči in žuželke, kakor da ga poznajo in da ga pozdravljajo. Zavihal je rokava in v božjem imenu šel na delo, da poseka kriv gaber. Hej, kako mu je šlo izpod rok! Srce se je Matiji smejalo in čutil je v srcu skrivnostno srečo, da bi kar vriskal. Ko je bil že truden in lačen, pojedel je kos rženega kruha in se napil hladne studenčnice. Zahvalil je Boga, kajti v slast mu je šlo bolj, kakor bogatino potica. Zvečer se je vračal truden sicer, a vesel, ker je posekal gaber in poskrbel za družinico. Od daleč se je oglasil Ave zvon in Matija se je pokrižal in Bogu daroval delo in trud. In Bog je bil Matije vesel, napolnil je Matijo z veseljem in zadovoljnostjo. In Matija je šel drugi dan na polje in je oral in je sejal in srce mu je igralo veselja pri spominu na bogato žetev.

Tako je delal Matija in je bil zadovoljen sam s seboj in drugi so ga imeli radi. Dobil si je izkušenj in zaslovel je po vasi kot moder mož. Marsikdo ga je prišel za svet vprašat v tej ali oni stvari. In Matija je rad in z veseljem vsakemu modro svetoval. Matija je mož, so rekli ljudje. A takrat, ko sem ga videl na svatbi, ko je plesal in skakal, se mi je zdel kot veliki otrok. Pa vendar veliko bolj mi ugaja Matijev ples, kakor plesi učenjakov in modrijanov, ki plešejo kakor otroci in tako, da se podira svet! —

Orlovo mesto.

Da je naša organizacija za cel narod, je jasno po vsem delovanju od njenega početka. Namenjena je tudi vsem. Kmet-ska, delavska, tržka in mestna mladina naj najde v njej vsega kar rabi. Po možnosti in krajevnih razmerah se je to tudi gojilo. Duhovnik, učitelj, zdravnik, advokat, dijak, trgovec kakor obrtnik, kmet kakor delavec so si podali bratske roke v njej v skupno delo. — Posebno orlovsko mesto je bilo na strani revnih, zapostav-

ljenih, trpečih. To tudi ostane. V tem delu je stas Orla. Dvignite tam, kjer je najtežje, pomagajte tam, kjer je najhujše.

Vojska gre naprej brez konca! Doklej? Oživite, dvignite Orla vi, ki ste doma! Nič malodušnosti — mi hočemo in moramo naprej vkljub vsej strmini! Solnce je pred nami, zgubimo se ne bratje, na delo z nami! Mi v tujini v duhu, vi v resnici! Hvaležni vam bomo mi in cel narod!

Orli, dvignite svoja krila!

Češki bratje.

Slavno uredništvo »Mladosti«

v Ljubljani!

Z veseljem se oglašamo na Vaš klic in Vam poročamo, da se je začelo društveno delovanje za vzgojo mladine na podlagi katoliškega svetovnega naziranja pri nas leta 1907. Začetek je bil jako skromen. Kakor neznaten studenček, ki izvira izpod skale in se s težavo prerije dalje, da naraste v potok in v mogočno reko, ki namaka prostrane ravni, tako se je začelo naše mladinsko gibanje, ki objema danes vse Moravsko, Šlesko in Dolnje Avstrijsko. Na Češkem ni mogla še ta misel poginuti korenin, ker so ji nad vse nemirni valovi vedno sproti tla izpodkopavali.

Največje zasluge na polju za skrb in varstvo mladine imata naš znani poslanec dr. Antonin Cyrill Stojan, ki je povsod zraven, ko gre za važna podjetja z zdravimi načeli in smotri, potem pa duša društvenega delovanja, vneti in neumorni dr. Klemens Maria Žurek.

Shodi, zborovanja, predavanja, predstave, knjižnice, izobraževalni tečaji, izleti in posebno še društveno glasilo »Naša omladina« delujejo na to, da se naši mla-

deniči in naša dekleta ohranjajo v poštenosti in vernosti ter veselo napredujejo.

»Naša omladina« je stopila sedaj v sedmi letnik in se je vsem jako prikupila, ker prinaša raznovrstno vsebino in lepe slike. Zanimivi so dopisi in preproste v narodnem duhu zložene pesmi mladeničev (vojakov) in deklet. V vsakem zvezku je več pesmi tudi harmoniziranih.

Društvo je razposlalo v času vojske vse polno berila in molitvenikov na bojišča in v bolnišnice. Vojska nam je pobrala dokaj mladih moči, a dala nam je tudi prilžnost storiti mnogo dobrega. Marsikdo je šele v tej grozni dobi prišel do jasnega prepričanja, kako hvaležno in plemenito je delo za mladino, ki je nada naše bodoče sreče.

Naši romarski letni shodi na Velemgradu vplivajo na mladino in ljudstvo zelo dobro. Tu se krepimo v duhu sv. Cirila in Metoda. Vzvišeni poklic med mladino vrši dr. Klemens Maria Žurek, ko jo zbira na duhovnih vajah in jo utrjuje v krščanskih čednostih. Te dobrote se udeležujejo posebej še tudi vojaški novinci. Slovenski mladini bratske pozdrave!

Varni prostorček.

Marianus.

Na dan sv. Jožefa je bilo. V mestu, kjer sem zaposlen, so praznovali 40urno pobožnost. Veliki oltar prekrasne farne cerkve se je lesketal v morju luči, sredi katerih se je na prestolu dvigala skoraj poldrug meter visoka monštranca s snežnobelo hostijo. Ljudstvo je na kolenih častilo Gospoda.

Tudi mene je neznosna sila vlekla v starodavni Marijin dom. Pridružil sem se moleči množici in se zatopil v molitev. Ob oltarju je častiljiv starček opravljal najsvetejšo daritev. Prispel je ravno do obhajila. Naenkrat se začuje zunaj pretresljiv pisk sirene — znak, da nad mestom plavajo sovražni zrakoplovi, ki preté vreči na hiše bombe. Ljudstvo se dvigne, nastane nemir, vse hiti ven iz cerkve. Prav ima ljudstvo, da zapušča cerkev, saj je vsem še v spominu dogodek pred štirinajstimi dnevi, ko so tisti zrakoplovi vrgli v neposredni bližini cerkve bombe. Še danes

pričajo razbita gotiška okna — vzor slikanja na steklo — o tem dogodku. Kaj možno je, da tudi danes vržejo semkaj bombe.

Mislil sem, da vsi zapustijo cerkev. A ne! Vstali so pač vsi iz svojih sedežev, a zapustili cerkve vsi niso. Precej jih je ostalo v cerkvi, pohiteli so bliže k velikemu oltarju ter se pred evharističnim Kraljem vrgli na kolena. Njih molitev je bila še go-rečnejša kot prej, njih vera globlja, upanje močnejše in ljubezen žarkejša. Ob Bogu močnih so se čutili najvarnejše.

Tudi jaz sem ostal pred sijajnim oltarjem. Zunaj so pokale naše plinaste bombe in preganjale zrakoplov, v cerkvi pa je duhovnik s tresočim glasom opravljal poobhajilne molitve: »O Bog... daj svetu tak mir, ki ga svet ne more dati.« Posebni občutki so me obhajali. Prav nič nisem bil nemiren. Z molečo množico sem se čutil varnega pri sveti Evharistiji.

Skozi priprto okno se prikažejo prvi znaki, da bode kmalu napočilo jutro, tema se hitro odmiče in izginja neznano kam, sila svetlobe jo žene, katera je vsak trenutek močnejša. Kakor hitro to zapaziš, ali te ne objame neki občutek, da je vse to višja moč naredila? In v srcu nehote vstane molitev, v zahvalo Njemu, ki je vse to ustvaril.

Ako stopaš med drevesi, kako stoji pri miru, kakor da bi počivala, spala. Travniki s cvetkami se ne gane, ako stopiš na njega, nehote stopaš ob njem dalje, kakor da bi se ga bal buditi. Metuljček se skrit drži pod perescem, mislil bi, da ga je noč umorila. Potegne veter, stresesh se, travica se zmaje, drevesa pošepečejo, ali vse se spet umiri. Samo tvoja prsa se širi; dihaš zrak, globoko ga srkaš, kakor da bi se zbal, da ti ga ne zmanjka. Ali ne občutiš, da si ti več kakor te stvari, ki si jih opazil?

Veterc, ki te je stresel, te je samo predramil, tvoja pljuča so potem še bolj vdihavala sveži zrak kakor poprej, samo drevesa in travnik je ostal miren, kakor je bil. Po grških je pogledalo solnce: kako se tam vse giblje, vsedel se bodeš in gledal, misli so te zapustile... Ko pa tudi tebe solnce objame, takrat se ozreš zopet na travnik in po drevesih, kako se vse blišči, vidi se ti, kakor da se zemlja maje, da je postala živa. Droben glasek prihaja od travnika sem, metuljček je zlezal izpod peresca, maje s perotcami in kmalu za tem se že ziblje po zraku. Razne živalice se prikažejo; pogledajo proti solncu, potem pa zopet zginejo, vmes pa nekaj mrmrajo in kakor molitev se sliši po naravi.

Listje po drevesih se ziblje sem in tam tudi brez vetra. Ako stopiš pod drevo, sli-

šiš kakor da bi govorilo zahvalo za življenje. Ako bi vsi ljudje to opazili, ali bi napravil kateri samoumor? Upam, da ne, ako ni postal manj kot je človek. Ali mogoče nimaš veselja do vsega dobrega — do življenja? In samo človek je tako srečen na svetu, da lahko opazuje stvarstvo. Kdor je pa spoznal naravo, ta ima tudi dolžnost, da jo spravi v pravo zvezo s svojim življenjem.

Kaj pa hočejo Orli? Hočejo živeti kakor se spodobi človeku! Narava jih bode učila: da je človek prva stvar na zemlji, da je njemu dano, s pomočjo drugih živih in preživih stvari, katere so poleg njega, se povzpeli do višjega življenja. Človek pa mora nekak red vzdržavati v stvarstvu! Ako hoče to, se ne sme poživiniti, se ne sme neumno igrati s stvarstvom. — Ali so vse nesreče, katere prihajajo nad človeštvo in storjene od človeka, od človeka takega kakor je bil stvarjen? Ne, človek si je mislil, da je nadčlovek, je pa postal v resnici podčlovek, mogočen samo delati krivice človeštvu. Orli pa hočejo ostati samo ljudje!

Ako hočeš ostati danes res pravi in pošten človek, ali ne potrebuješ morebiti učenja, izkušnje in trpljenja? Veliko več kakor kdaj poprej! Zakaj? Ker se vse bori s človekom proti človeku! Mislil si mogoče, da nam bode ta ali ona stvar koristila, pa je postalo ravno narobe, kar si že sam skusil. Kot ljudje imajo Orli pravico do življenja, da, imajo! Življenje pa potrebuje prave zveze z ostali bitji zlasti z Bogom in s soljudmi — občejanja, spoznanja in organizacije! Zatorej vsak, kateri dela za organizacijo v tem pomenu, dela za višji cilj človeštva. Tega cilja potrebujejo ljudje, da ostanejo ljudje. Delati za tak cilj so poklicani tudi naši Orli!

Mysterium crucis — skrivnost križa.

Marianus.

Bozen, na praznik Povišanja sv. križa 1918.

Bil sem na goli, pusti planjavi, vrhu skalnate gore. Okolica mrtva in mrzla, je bila prava podoba mojega srca, v katerem je tudi vladala prava puščava otožnosti in žalosti. Kar nalahno nekaj zašumi v

ozračju, ozrem se in kaj zapazim? Veličastna postava se mi bliža, postava odeta v oblačilo duhov. Že je pri meni, že me nagovori: »Kaj ti je, dete moje, da si tako potrt in otožen?«

»Kako bi ne bil potr in žalosten! Ko preišlujem celo svoje življenje, ne najdem drugega kot križ in trpljenje.«

»Res? Kako se mi smiliš. Varuh sem tvoj, le pripoveduj mi, odkrij mi svoje srce. V meni boš vedno našel sočustvujočega prijatelja. Le razodeni mi svojo bol, otrok moj.«

»Pomisli, moj dobri duh, komaj rojen, sem že moral trpeti. Dočim se drugi otroci v tej najnežnejši dobi vesele postrežbe ljubeče matere, meni ta sreča ni bila dana. In oče rednik, saj sem ga komaj poznal...«

»Revček! Sočustvujem s teboj. Pa le nadalj in olajšaj si svoje trpeče srce.«

»In kako je danes. Mladenič v cvetju let. Samo enkrat sem mlad. Kje je ona oboževana sreča mladosti, ki nam jo opjevajo pesniki? Lažniki! Daleč od rodne grude, daleč od mile domače govorice sem zaprt v mrzlo tujino. In mladost, zorna mladost hiti kot lahkokrila ptica, ki je nazaj več ne bo. Zakaj teži vedno nekaj moja ramena k tlom? Čim bolj doraščam, tem bolj čutim tudi težo križa. Čemu živim to bedno, križevno življenje? Ali je življenje moje vredno življenje?«

»Dete moje, kako se mi smiliš. Le ne obupaj! Hočem ti razvozljati skrivnost križa — skrivnost trpljenja. Obrni svoj pogled tja na stezo, ki vodi na goro!«

Ozrl sem se tja na ozko, strmo stezo. Polna je bila bodečega trnja in ostrega kamenja. Ravno se prikaže nekdo iz ovinka. Že ga spoznam: Moža bolečin. Teško stopa. Že pade, spet in spet. Trikrat se zgrudi, preden dospe do mene. Pa saj ni čuda! Po bodeči strmi stezi nesti toliko težo. Na, ramah svojih nosi dva težka, težka bruna — enega počez in drugega navzdol. Pri zadnjem njegovem padcu, se ne morem več vzdržati. Pohitim k Njemu, objamem Mu krvaveče noge. Iz srca se mi izvije vzdih pomilovanja, Gospod pa me milojesno pogleda in reče:

»Če hočeš moj učenec biti, vzemi svoj križ na rame in hodi za menoj!«

»Jezus, hočem, daj mi svoj križ.«

»Saj ga že imaš, nosi ga za menoj!« Izginil je Mož bolečin, izginil angel. Ostal sem sam, a razumel sem skrivnost križa in ga vzljubil...

Vzbudil sem se; zaspal sem bil namreč na klopici pod križem na zeleni trati.

Jugoslavija.

Franciška Škrubej.

»Mladost«, kdo bi te ne ljubil? Kdo bi se te ne oklepal z vsem žarom svoje duše, če pregleda tvojo vsebino? Ti pozivljaš v nas tisto nevenljivo cvetko — biser, ki ga nam je vcepila v zibelki v srce naša mati, — biser —, za katerega damo vse, tudi življenje in zadnjo kapljico krvi — to je za naš narod, to je ljubezen do našega slovanskega naroda.

Našemu narodu pomagati do sreče, do samostojnosti, to je naša ideja, naloga, ki se bo izpolnila v združitvi slovanskih narodov v skupno državo »Jugoslavijo«.

»Mladost«, v tebi smo našli ta smoter, ki je v naših srcih — sveta narodna dolžnost. Izneveriti se ji nam je grozno podlo izdajstvo, slično Judeževemu.

V tebi, »Mladost«, so zbrane najboljše misli. In kako ne? Saj tebi dajejo življenje vrli naši slovenski mladeniči — up Jugoslavije. Tvojim načelom pridruženi so vsi hrabri slovenski možje — bramba Jugoslavije. Ti predraga »Mladost«, bodi tudi glasilo vsem zavednim Slovenkam, ženam in mladencem. »Mladost« nas bode izpolnila v najvišjem poletu, liki orlovskemu. Ta naš polet bode posvečen v blagor našemu narodu.

Sveta dolžnost vsake Slovenke je ljubiti svoj narod, pomagati mu do sreče in blagostanja, česar gotovo ne uživa pod jarmom tujih nasilstev. Da se izpolni naša deklaracija, predložena vladi 30. majnika 1917, k temu kolikor toliko pomagajmo tudi me. Samo gledati naše toliko požrtvovalne prvoboritelje in hrabre može, vzorne mladeniče in roke križem držati, to ni častno pa tudi ni mogoče našemu politično izobraženemu ženstvu. Kako pomagati?

1. Z gorečo, vztrajno in ponižno molitvijo. Vsakikrat, kadar pristopimo k svetemu obhajilu, kadar smo pri sv. maši in večkrat zmolimo kakšno molitvico, n. pr.: O nebeški Oče, ki si ustvaril vse narode in skrbiš za njihov obstoj, usmili se našega, Tebi s celim srcem vdanega, a od sovražnikov toliko teptanega slovenskega naroda. Zavoljo prelite krvi Tvojega Sina Jezusa, Te prosimo, daj nam pomoč zmagati vse sovražnike, da bo narod, prost in svoboden, Ti hvalo dan na dan peval. O Marija, prosi za nas, podpiraj nas!

2. Razširjajmo naše časopise.

3. Poučimo nje, ki tavajo v temi narodne nezavednosti.

4. Podpirajmo po svojih močeh z gmotnimi sredstvi v to stroko spadajoče naprave, ki vodijo do našega cilja.

5. Spoštujmo povsod svoj materni jezik; ne pustimo ga onečastiti. Več pouka o tem pričakujem od svojih inteligentnih, kakor preprostih kmetijskih sestic.

Kakor objameta in težko pričakujeta oče in mati svojega prvorojenca, kakor pozdravi nevesta z veseljem ženina vrnivšega se srečno iz vojne, kakor z radostnim licem boža nedolžni otrok prvi spomladni cvet, kakor z največjim veseljem izpeva svojo prostost ptiček izpuščen iz tužne kletke, tako in še mnogo popolneje bomo z radostjo pozdravili našo bodočo Jugoslavijo. Krasen je pogled spomladi na razcvetajoče se sadno drevo. S svojim blagodišečim vonjem privabi k sebi celo družino. Obču-

dujejo ga, vesele se ga roditelji in otroci, ker vedo, da jim bo sladek sad rodilo. Jugoslavija! Tudi v te upiramo svoj pogled.

Ti bodeš nam rodila bogati sad — rodila boš svojim narodom blagostanje in srečo. Sedaj toliko izkušena Avstrija bo močnejša in v ponos in diko našemu presvetlemu vladarju Karlu in njegovim potomcem. Naši narodni sovražniki pa, vi devši našo nepremagljivo vztrajnost v rodoljubnosti, nas bodo jeli spoštovati in živeli bomo v pomlajeni, srečno iz vojne vihre prišedši Avstrije, srečni in zadovoljni, kot otroci enega Očeta, ki je v nebesih.

Vsem narodno zavednim, širom jugoslovanske domovine, pošiljam iskreno ljubeč pozdrav in kličem: V združenju moč, le naprej pa začrtani poti!

Telovadba.

a) Proste vaje.

Prva sestava.

(Pozorna — spetna stoja — roki stegnjeni ob trupu.)

I.

1. a = $\left. \begin{array}{l} b = \\ c = \end{array} \right\}$ Vzročenje skozi odročenje.
2. a = Zakoračna stoja z desno.
b = Področenje.
c = Drža.
3. a = $\left. \begin{array}{l} b = \\ c = \end{array} \right\}$ Zaročenje skozi odročenje; — levo koleno počasi upogniti do izpada.
4. a = Predročenje gor; — z desno nogu prednožno skrčenje.
b = Priročenje; — prinočenje do spetne stoje.
c = Drža.

II.

1. a = Odročenje; — odkorak z desno.
b = Odročno skrčenje (prsti stegnjeni nad ramo).
c = Drža.
2. a = $\left. \begin{array}{l} b = \\ c = \end{array} \right\}$ Počasi predklon.
3. a = $\left. \begin{array}{l} b = \\ c = \end{array} \right\}$ Počasi vsklon.
4. a = Vzročenje, — prinočenje (desno k levi).
b = Priročenje (skozi predročenje).
c = Drža.

III.

1. a = Zaročno krčenje (dlani levo in desno ob prsih); zakoračna stoja z desno.
b = $\left. \begin{array}{l} c = \end{array} \right\}$ Predročenje.
2. a = Z levo predročenje gor, z desno zaročenje; izpad z levo naprej (levo koleno upogniti).
b = Roki v bok; — vsklon na levi, prinočenje z desno do spetne stoje (prinočenje).
c = Drža.
3. a = $\left. \begin{array}{l} b = \\ c = \end{array} \right\}$ Nizki počep.
4. a = Vsklon; — vzročenje.
b = Priročenje (skozi odročenje).
c = Drža.

IV.

1. a = $\left. \begin{array}{l} b = \\ c = \end{array} \right\}$ Soročno vzročenje (skozi odročenje); — odkoračna stoja z desno.
2. a = Predklon; — (roki do tal).
b = Ležna opora za rokama.
c = Drža.
3. a = Vsklon; — vzročenje.
b = $\left. \begin{array}{l} c = \end{array} \right\}$ Nizki počep; — odročno skrčenje (stegnjeni prsti nad ramo).
4. a = Vsklon; — odročenje.
b = Priročenje.
c = Drža.

Druga sestava.

(Pozorna — spetna stoja — roki stisnjeni v pest.)

I.

1. a Predročenje; — prednožna stoja z desno.
b in c Drža.
2. a Odročanje; — odnožna stoja z desno nogo v desno.
b in c Drža.
3. a Obrat v levo (na levi peti in na desnih prstih) do zanožne stoje z desno — vzročanje (z desno roko lok navzdol skozi priročanje in predročenje; leva počaka, da dojde desna do predročanja. nato soročno do vzročanja, lok, ki pospeši obrat, naj se izvee istočasno z njim).
b in c Drža.

II.

1. a Soročno predročenje; — zakoračna stoja z desno.
b in c Drža.
2. a Obrat v desno (na obeh petah) — (istočasno z lokom z desno roko navzdol skozi priročanje) odročanje (leva vstraja na mestu).
b in c Drža.
3. a Izpad z desno nogo v desno — z desno roko odročanje gor — z levo dol.
b in c Drža.
4. a Vzklon — (istočasno) priročanje — prinožanje (do pozorne — spetne stoje).
b in c Drža.

III.

1. a Z desno roko vzročanje (skozi predročenje) — zakoračna stoja z desno.
b in c Drža.
2. a Obrat v desno (na obeh petah) — vzročanje (desna roka napravi istočasno z obratom cel čelni lok v levo navzdol: skozi odročanje v levo — priročanje — odročanje do vzročanja; leva roka po najkrajši poti skozi odročanje do soročnega vzročanja).
b in c Drža.
3. a Izpad z desno nogo naprej — roki v bok (skozi predročenje).
b cel obrat v levo (na levi peti in desnih prstih) do pokleka na desno koleno.
c Počasi naklon do

4. a priročanja in prinožanja v pozorni — spetni stoji.

b in c Drža.

IV.

1. a Obrat v levo do zanožne stoje z desno (desno zanožno nogo naj se pomakne bolj nazaj, da se razdalja zveča) — z levo roko predročenje — z desno iz odročanja zgornj skrčenje (pest za tilnik).
b in c Drža.
2. a Izpad z desno nogo naprej — z desno roko predročenje gor — z levo zaročno skrčenje (pest ob prsih).
b in c Drža.
3. a Cel obrat v levo (izpad se prenese na obeh petah) do izpada z levo naprej — z levo roko predročenje gor — z desno zaročenje.
b in c Drža.
4. a vzklon — priročanje in prinožanje (desno k levi) do pozorne spetne stoje.
b in c Drža.

O p o m b a. Vsaka vaja naj se vadi štirikrat zapored. Časomerje tričetrtinski takt v štirih dobah. Vadijo naj se vaje na štetje: ena — dve — tri — ena — dve — tri ... Lahko pa vodijo telovadci vaje — zlasti če so že temeljiteje izvežbani, pojoč razne narodne, oziroma druge primerne napeve, n. pr.: Pesmarica I. del (Družbe Sv. Mohorja) št. 4, 7, 9, 14, 16, 19 itd.

b) Plavanje.

Vrzite v vodo psa! Takoj, ko bo spoznal nevarnost, da se potopi, če si ne pomaga sam, bo začel delati kretnje z nogami in se vzdržal na površju; mi pravimo, da pes plava. Toda psu je plavanje že prirojeno. Pri človeku pa je drugače: on si mora šele z vajami pridobiti tisto spretnost kretanja, da se bo lahko brez skrbi podal v globoko reko ali jezero. Zato se moramo plavanja naučiti, kakor se n. pr. naučimo hoditi ali govoriti. Da pa se naučimo, je treba vaje.

Kdaj pravimo, da kako telo plava? — Telo plava, kadar je njegova specifična teža manjša od specifične teže tekočine, v kateri se telo nahaja.

Ali je človek specifično lažji od vode, to se pravi, ali se more človek brez vsakih kretanj telesa vzdržati na površju? Večina ljudi je težja od vode, zato se se

ne more vzdržati na površju v mirni po-tezi telesa.

Človek je to takoj spoznal, delal je primerne gibe telesa in s tem zabranil, da se ni potopil. Plavanje je torej naravna vaja. To nam potrjuje tudi zgodovina. Zakaj, pri vseh narodih najdemo, da je plavanje najstarejša in najbolj razširjena telesna vaja. Najdemo pri Egipčanih, Fenicanih, kakor tudi pri Izraelcih.

Posebno važnost so polagali na plavanje Grki. Da, celo zapovedano jim je bilo, da se mora vsak otrok naučiti plavanja. Telesno in duševno malovrednega človeka so označevali navadno z besedami: Ne zna plavati, ne brati!

Že Platon je hvalil plavalno umetnost, in Aristoteles je primerjal plavanje v slanih in sladkih vodah. Kot drzen in vztrajen plavač je znan Leander, ki je vsako noč preplaval Helespont. Šele lord Byron je leta 1810 zopet ponovil ta smeli poizkus.

Ravno tako vneto so gojili plavanje tudi Rimljani, o čemer pričajo kopališča Tita, Karakale in Dioklecijana. Vemo tudi, da je cesar Augustus svoje vnuke sam učil umetnosti plavanja.

Tudi stari Germani in brez dvoma tudi Slovani so bili izvrstni plavači. Mojstri v vodi, bodisi plavanju kakor v potapljanju, pa so bili škandinavci. Pri ljudskih veselicah jim je tvorilo plavanje glavni del zabave.

V poznem srednjem veku pa so gorke kopeli v posebnih, za to pripravljenih sobah in poslopjih izpodrinile polagoma kopanje in plavanje na prostem. Posebno v Nemčiji so bili od reformacije pa do osemnajstega stoletja zelo nenaklonjeni kopanju na prostem. Na Dunaju je bilo leta 1633 celo pod kaznijo prepovedano kopanje in plavanje na prostem! Šele proti koncu osemnajstega stoletja se je posrečilo nekaterim možem, ki so delovali z besedo in dejanjem, da se je stara navada zopet vedno bolj in bolj širila med ljudstvo.

Toda, da bi postalo plavanje splošna last ljudskih mas, ne moremo trditi. In to v škodo ljudstva. Če tudi ima vsako še tako majhno mesto v Avstriji svoje kopališče ali vsaj primeren kraj za kopanje, vendar nismo prišli še tako daleč, da bi bili plavanja vešči vsi, moški kakor ženske, možje in žene, dečki in deklice.

In vendar zasluži ta tako izvrstna telesna vaja — z zdravstvenega stališča — da se udomači med najširše plasti ljudstva, kot malokatera druga. Plavanje je velike

važnosti že zaradi harmonične lepote našega telesa in je poleg tekanja največjega pomena za naš organizem. Poglejmo!

Vsled živahnih kretanj in nenadne ohladitve, ki nastopi v vodi, postane delovanje srca vse bolj živahno, krepkeje kroži kri po žilah, tako da kljub znatnemu mrazu, ki nastopi v vodi, dalj časa ne čutimo njegovega vpliva. Če plavanje ni predolgotrajno, preutrudljivo in prehitro, potrebujejo sicer mišice krepkega napora, toda hkrati nastopi tudi blagodejna okrepitev taistih. Dalje začne pri plavanju delovati večina največjih mišic. Pred vsem so to mišice nog, katere morajo izvrševati naporno delo, seveda drugačno kot pri hoji, tekanju ali skakanju. Hrbtne mišice morajo pri prsnem plavanju — in to je tudi glavna oblika plavanja — držati glavo nazaj, da tako omogočijo neovirano dihanje. To je tudi važno zaradi telesa samega, da ne postane sključeno in upognjeno, kar se posebno rado dogaja pri dijakih.

Pri tem, da držimo glavo nazaj, se nam razširijo prsi, dihanje postane bolj počasno in vsled tega globokejše, tako da more iti do najbolj oddaljenih delov pljuč. Ker pa je zrak na vodo veliko milejši, vlažnejši in brez vsakega prahu, je lahko razvidno, kako blagodejno vpliva to na dihanje, na naše dihalne organe, na pljuča. Vsled globokega dihanja imajo tudi prsne mišice večje delo nego po navadi. Razširiti morajo prsni koš, hkrati pa premagati pritisk vode. Tudi mišice rok in trebuha pridejo pri plavanju v živahno delovanje.

In če pomislimo še druge dobrine, ki jih prinaša plavanje v zvezi s kopanjem, namreč čistenje kože, okrepitev telesa in tretjič izredno osvežujoče in utrujujoče učinke na naše živčevje, posebno na možgane, potem lahko spoznamo, kako velike važnosti je plavanje za telesno vzgojo naše mladine, pa tudi za ohranitev zdravja in moči celega našega naroda. Mi potrebujemo zdravih, krepih mož in žena! V zdravem telesu je pa tudi zdrava duša! Tudi z utrjevanjem zdravja in moči bomo izpolnjevali zadnjo voljo našega voditelja, dr. Evangelista Kreka! —

Spoznali smo, kako velikega pomena je plavanje za posameznika, kakor tudi cele narode in države. Zato naj se zavzamejo tisti, katerim je izročena skrb za vzgojo mladine, in naj delujejo na to, da postane plavanje zopet splošna last celega naroda!

Toda — treba je ubrati novo smer: naj se ne smatra plavanje več za pri-

vatno stvar vsakega posameznika, najširši ljudski sloji naj bodo deležni blagodejneg vpliva plavanja, ker le na tak način se bodo dosegli uspehi! Naj se opusti dosedanja metoda, da se v plavalnih zavodih poučuje le posamezno tako, da se morejo pouka udeleževati le tisti, ki imajo pač sredstva za to — zakaj tako učenje je zvezano s stroški in tako velika večina nima prilike naučiti se plavanja — naj se opusti ta metoda in naj se namesto nje upelje na šolah kakor tudi v društvi poučevanje v oddelkih! Tako bo znal plavati vsakdo, ki bo dovršil ljudsko šolo!

Ali pa se jih more poučevati več skupaj, recimo cel razred? Poizkusi so dokazali, da lahko.

Poučujejo pa se učenci na pet načinov, ki se med seboj izpopolnjujejo. In sicer:

1. Vadenje plavalnih gibov v obliki prostih vaj.

2. Popolna priučitev plavanja s pomočjo potrebnih aparatov; tudi te vaje se proizvajajo na suhem.

3. Ponavljanje plavalnih gibov, na višjih pasovih, ki sežejo do vode, da more-

jo učenci ponoviti plavalne kretnje — najprej vsako posebej, potem pa v celoti, in sicer na štetje in takt učiteljev.

4. Ko učenci to vajo brez napake napravijo, se jim priveže na hrbet okoli prsi pločevinasta pušica, ki drži učenca-plavca na vodi. Učenec se najprej mirno vleče v vodo in ko se prepriča, da ga pušica nosi, ponovi plavalno vajo. In sicer mora delati počasi, šteti takt in po vsakem sunku nekoliko počakati. Hitra izvršitev je znamenje negotovosti.

Šele, ko učenec počasi, brez napak, sigurno izvrši plavalno vajo s pomočjo pločevinaste pušice, ga učitelj pripusti k prostemu plavanju, brez pločevinastih pušic v doprsko banjo (1.11 m, 1.20 m). Vendar se učenec še vedno vadi na visečih pasovih in s pomočjo pušic. Poleg tega se učenci pridno vadijo v potapljanju in prinašanje malih, trdnih predmetov iz vode. Te vaje ponavljajo učenci vsako uro.

Ko preplava učenec daljavo 40 metrov, že dobi ono ročnost, da more s pridnimi vajami zmagovati vedno večje razdalje in da mu nazadnje nobena reka ni preširoka in prederoča.

Slika.

Gustav Strniša.

Videl sem otroka, ki se je igral na zeleni livadi s pisanimi cvetkami in lovil lahnega metulja ter ga klical in ga nagovarjal. Nebo se je smehljalo in zlato solnce mu je obžarjalo obraz ter odsvitalo v njegovih angelskih očeh. Čutil sem v duši pesem in pohitel v sobo, da bi otel pozabljenju sladko razpoloženje tiste ure. Pa glejte! Preslaba je bila duša in pregrešna, da bi obdržala le par hipov tisti paradiž. Pohitel sem nazaj na livado, objel sem ono dete in je nesel v svoj skromni stan. Sedelo mi je na kolenih in mi govorilo nerazumljive

besede ter me gledalo s svojimi jasnimi, sanjavimi očmi. In bral sem paradiž v teh očeh in v onih polizgovorjenih besedah sem čutil srečo nedolžnosti. Kot žarki so se lile iz oči otroka sanje mladosti v mojo dušo in skrivnostna pesem se je oglasila... In bila je pesem tihe sreče, rojene v skrivnosti stvarstva, spojene z nedolžno dušo, ki ji je čebela samo majhna žuželka, ki prinaša sladki med in ne tudi žuželka s strupenim želom.

Tisto uro sem jokal za svojo mladostjo.

Slovo.

France Papež.

Tožila je mati: »Jaka moj,
bodi pameten, Boga se boj...«
Več govoriti mogla ni,
srce hoče ji počiti.

Svetla solza se prikaže,
hitro ji po licu kane,
poljubi sinu nežno čelo,
poda rokò mu svojo velo.

Vlak odhajal je s postaje,
ona z roko pozdrav daje...
gori pa fantje pojejo,
na vojsko, glej, odhajajo.

V ranem jutru, zori zlati
hitro, hitro treba vstati
in hoditi ven na vrt,
kjer je zjutraj raj odprt.

Sapica pihlja nalahno,
travica se pripogiblje,
ptički se oglašajo,
veselje nam prinašajo.

Zlato solnce se zasveti,
cvetke rosne mora greti,
vse oživlja, se veseli,
noč beži, dan beli blišči.

Slovensko ljudstvo!

»Enega si ne dam vzeti: prostosti,
delati za svoj narod.«

Dr. J. E. Krek.

Dr. Janezu Evangelistu Kreku postavljamo spomenik: kamenit spomenik na grobu, spomenik iz marmorja v beli Ljubljani. Kako zelo se ves narod zaveda, da je veliki pokojnik to zaslužil, priča najbolj dejstvo, da se je v kratkih mesecih nabralo v ta namen nad 100.000 K.

Toda motili bi se, ako bi mislili, da bomo s tema spomenikoma zadostili dr. Krekovemu spominu. Niti od daleč. Ko gleda nezabni naš doktor iz večnosti naše početje, se nam poln ljubezni smehlja kakor oče otrokom pri igri, a z glavo nam odmajuje... Nekaj drugega hoče od nas.

Kdo je bil dr. Krek? On je bil naš prvi in največji demokrat. Dr. Krek je

1. osvobodil naš kmetški stan iz duševnih in gospodarskih okovov, mu vrnil stanovsko samozavest in ponos, mu v političnem svetu priboril polno veljavo, mu dal v pravem pomenu besede novo življenje. Naša kmetška gospodarska in izobraževalna organizacija pričata o njegovem delu za slovenskega kmeta.

2. Dr. Krek je bil oče krščansko-socialne misli na Slovenskem. Zbral je v krščanskem taboru slovensko delavstvo in pokazal, da se mora socialno delo zlasti tu doli pri nas razvijati v znamenju vse dele naroda obsegajoče ljubezni, ne pa v znamenju sovraštva sloja do sloja. V znamenju ljubezni, ki ne prezre tudi majhnega delca, ki ne pozabi nobenega izmed narodnih otrok in so ji tisti, katerim je usoda najmanj mila, najbolj pri srcu; v znamenju ljubezni, ki je ne ustavijo ne deželne ne državne meje in ne zadrži niti svetovno morje, ko hiti za ubeglimi sinovi in hčarami v tujino: za izseljenci. Tako vseobsegajočo ljubezen do naših beguncev je imel

dr. Krek in le Bogu je znano, koliko je zanje mislil, delal in se trudil. Zapisniki državnega zbora glasno govorijo o njem.

3. Dr. Krek je z močjo svojega duha in svoje apostolske osebnosti pridobil našo mlado inteligenco za krščansko, narodno in demokratično misel in jo vzgojil zanjo. S tem je omogočil in zagotovil naš zadnji veliki politični preporod in izšolal naslednike za svoje delo.

4. Čim je dr. Krek tako preoral in prekopal narodno njivo od enega konca do drugega in ni pustil nikjer ledine, tedaj ko se je jela majati stara Evropa v svojih temeljih, ko se je pripravljala silen preobrat v zgodovini človeštva, tedaj ko je kupa jugoslovanskega trpljenja prekipevala in klicala do neba, tedaj je vstal dr. Krek, dasi že ves utrujen. Preletel je za hip pripravljeno njivo, se pač za hip zatopil v globoko molitev, nato pa vzel sejavnico in šel sejati, sejati svojo zadnjo, največjo misel: o ustanovitvi svobodne jugoslovanske države pod habsburškim žezlom. In še enkrat, kakor že tolikokrat preje, je prehodil slovensko in srbsko-hrvatsko zemljo od enega konca do drugega in sejal... In ko je dosejal, je prosil nebo za blaga vremena, legel utrujen, pa vesel — in umrl.

Sedaj mu stavimo spomenike. Slavnim možem se spodobi kamen in bron. Toda dr. Krek mora dobiti med nami še poseben spomenik, ki bo po pokojnikovem duhu in srcu:

V Ljubljani zgradimo »Krekov dom«, pod čigar streho se bodo stekale vse niti socialnega dela na Slovenskem; v njem naj se snuje in kuje vsakokršna gmotna in moralna pomoč Slovincu in kolikor mogoče tudi Hrvat in Srbu. Tu naj bi imeli svoje prostore: kmetško in delavsko tajništvo;

dobrodelna pisarna in posvetovalnica za invalide, vdove in sirote ter vse mogoče druge pomoči potrebne; Rafaelova družba za izseljence; posredovalnica za delo in službe; prenočišča in kuhinja za potujoče; brezalkoholna obednica; ljudska knjižnica in čitalnica, narodna zborovalnica. Noč in dan naj v domu valovita življenje in delo, ki ju je pokojnik tako ljubil; kakor čebelnjak bodi Krekov dom, v katerega in iz katerega naj vro naši ljudje kakor pridne čebelice. Lep in prostran bodi ta dom, kakor je lepa in prostrana naša jugoslovanska domovina. Tu bodi vsak naš človek doma.

V težki uri je bil nekoč rekel dr. Krek svojemu prijatelju: »Enega si ne dam vzeti: prostosti, delati za svoj narod. Vse drugo naj imajo, meni naj puste delo. Dokler bom

mogel in bo še dihal v mojih prsih in glas na mojem jeziku, ne bom miroval.« Krekov dom naj priča: Dr. Krek ne miruje niti po smrti, njegovo delo se nadaljuje. Brata in tujca naj ob pogledu na ta dom prevzame spoznanje: dr. Krekov duh živi!

Obračamo se na celokupno slovenstvo, pa tudi na srbsko-hrvatsko ljudstvo, da nam pomaga zgraditi dr. Kreku ta živi spomenik. Prepričani smo, da bo naše ljudstvo umelo našo zamisel, naš namen ter bo velikodušno, s periščem prispevalo za uresničitev tega načrta. Krekov dom mora biti častna zadeva našega ljudstva, da z njim celemu svetu dokaže, da vé dostojno častiti spomin svojega največjega sina in najboljšega prijatelja.

Darove sprejema »Dobrodelna pisarna«, Ljubljana, Alojzišče.

Odbor za »Krekov dom«.

Novomašnik.

Marianus.

Tihi mrak objema gorsko vasico, danes tako praznično odeto, saj ima v sebi novomašnika. Po prijetni, nedolžni zabavi so gostje zapustili novomašnikov dom.

Novomašnik je sam. Kam ga vodi njegov korak? Tja, kjer je cilj njegovih želja — pred tihotni tabernakelj. Vse je tiho v cerkvi, le večna luč trepetaja in se bori z mrakom, pa ima moči le toliko, da ožarja zlata tabernakljeva vrata.

Mladi mašnik se zgrudi na kolena: učenec pred nogami ljubega Mojstra. Davno se že poznata in ljubita, kaj čuda, da se takoj med njima razvije pogovor:

»Kaj hočeš, Gospod, da naj storim? Naj li postanem goreč župnik in zvesto pasem tvoje, meni izročene ovčice? Kako hrepenim zlasti otroška srca voditi k tebi.«

V tem hipu zašklepetajo na pol odprta okna, veter se je namreč uprl vanje. Novomašnik je razločno čul besede: »Premalo, premalo!«

»Če hočeš, zapustim zaradi Tebe žarkoljubljeno domovino in pohitim v noč poganstva, da privedem nevedne k Tvoji luči. Vse hočem storiti, kar želiš od mene.«

Večna luč je močnejše zatrepetala, nalahno zaprasketala. Mladi svečenik razbere zanikanje.

»Gospod, ne vem, česa naj Te še vprašam; hočem biti harfa v Tvoji roki, na katero igray pesmi po Svoji volji. Ti sam govori in mi povej, česa zahtevaš od Svojega malopridnega hlapca.«

Za trenotek je večna luč sijajneje obsvetila tabernakelj, skrivnostni šepet je govoril iz njega novomašnikovemu srcu:

»Hočem, da ostaneš doma. Svoj narod, tako zatiran, osreči. Ti pa ne imej niti dveh sukenj, niti dveh parov čevljev, ne smeš imeti ne hiše, ne premoženja in denarja; da, ne imej niti samega sebe. Tvoje dete bodi narod, goji ga, pomagaj mu, brani ga, deluj, deluj zanj v Mojem sluhu. Zanj se izčrpaj, kakor se večna luč izčrpa za Mene. Ne boj se, jaz bom s teboj. Pri nesebičnem delu za narod bo večkrat tvoj duh potil krvavi pot, bičali bodo tvojo dušo in s trnjem ovili tvoje srce. S puščicami obrekovanja in natolcevanja te bodo prebodli. Osrečil te bom onkraj groba, ti pa osreči svoje brate že tukaj...«

Šepet je utihnil, večna luč je brlela spet slabše. Novomašnik, globoko zamišljen, odhaja iz svetišča. »Fiat mihi secundum verbum tuum — zgodi se mi po Tvoji besedi!« trepetajo njegove ustnice. Zapustil je novomašnik domačo cerkvico, pohitel v svet in postal naš Krek.

Pisma.

Moj odgovor.

Prečital sem št. 1. in 2. letošnje »Mladosti«. Ko sem prebral odstavek naša pisma, se mi je zazdelo vredno, da tudi jaz povem svoje mnenje.

Ko se je pri nas začela širiti orlovska misel, je hitro dobila prijateljev. Kaki so bili, se je kmalu pokazalo, ker kar čez noč so nas zapustili mnogi člani. Nismo bili zanje. Že smo se veselili, da smo očiščeni. Začelo se je znova delovati, ali ni šlo nikakor naprej. Komaj se je rodila kje nova misel, že je bila pokopana. Naposled smo doživeli, da je prvega majnika prišel načelnik, podnačelnik in večina članov s sokolskimi znaki med nas. Nas pet najmlajših se je začudeno spogledalo, se razume. Popoldne se sestanemo in jih nagovorim: »Ali jim pustim veselje, da se Orel razide, mogoče za dolgo, za vedno?« Jože pa mi hitro reče: »Ne, jaz ne pustim, tudi če moram sam en čas telovaditi, dokler ne dobim tovarišev.« Segli smo si v roke in začeli nevede na demokratičen način zopet delovati. Pokazalo se je to za pravilno. Po nekaterih mesecih smo nastopili edini in v večjem številu kot kdaj poprej. Lepih uspehov smo imeli čimdalje več. — Po katoliškem shodu leta 1913. sva odšla z Jožetom k vojakom. Pustila sva Orlo v dobrih rokah. Pred vojsko sem bil na dopustu. Čudil sem se, kako visoko so se povzpeli v edinosti. Bilo je res veselje bivati in delati z njimi. Prišla je vojska, odšli so po vrsti, Orel je deloval samo v njih srcih. Prepričal sem se, ko sem se z njimi zopet sešel med vojsko doma. Vse trpljenje in bolezen so lažje prenašali z zanosom, da so Orli.

Zgodilo se je, da sem zgubil stik z vsemi, samo »Mladost« mi je ostala. Verjel sem jej, z zaupanjem čakal, da nam pokaže, kar smo vsi pričakovali od nje. Prišla je zaželjena »Mladost«. Mogoče sem jo desetkrat prebral in še vedno jo rad prebiram. Preskrbel sem še nekaj zvezkov, katere sem poslal bratu in prijateljem. Kako so se zveselili, da sem jim bil poslal! Pričali so mi o tem njihovi listi, ki sem jih prejel. Rodila se je sila v nas, katera bode še bolj pomogla, da bomo taki Orli, kakršne si jih želi »Mladost«. Ti, brat urednik, pa imej lahko vest, saj si napisal našo misel, naše prepričanje. Samo pravi Orel ostane zvest našim načelom.

Nazdar in pozdrav vsem bratom Orlom! — France z Vogla, topničar in nedanji orlovski načelnik.

Mladost domovine.

Od cesarja dol do raznih vzgojiteljev in ljubiteljev domovine odmeva skrb za bodočnost — skrb za mladino. Posebnemu ministru se je odmerila ta naloga.

Mi Slovenci smo za to skrbeli, hvala Bogu, že preje — intenzivno skrbeli, kar se je izkazalo v delovanju raznih vzgojnih društev. (Izobraževalna društva, Orel, Marijina družba.) Jaz umevam skrb za mladino, ohranitev mladine duševno in telesno zdrave, brez vpliva sodobne družbe.

Kakšni pa smo sedaj, — da mora biti skrb, — da nas mladina ne bo posnemala? Kaj nas nevarnega spremlja?

(Vojake posebno) a) brezbriznost za delo (duševno ali telesno);

b) pijančevanje, kletvina in nečistovanje;

c) pozaba na Boga.

a) Prvo točko ima večidel na vesti vojska kot taka. Milijone delavnih načrtov je bilo uničenih, ko so morali vsi moške in mladeniči pod zastave. Morda je ta ali oni en čas še mislil, kako bo to in ono napravil — ko pa se vleče vojska v brezkončnost, je otopel — zgubil je misli in veselje. — Veselje tudi! Treba bo velikih zvor — rok — da se dvigne to veselje. Bo temu država kos?

b) Rabimo energičen zakon proti pijančevanju in z njim združenemu preklinjanju in sirovosti. Spolnega pouka. Pred meseci sem naletel na vojaka 18 letnika, ki mi je pravil, da je bil v Gradcu v muzeju, kjer so modeli po raznih spolnih boleznih okuženih ljudi obojega spola. Strašno je, mi je rekel. Kdor to vidi, mora skoro zgubiti vse veselje do ženskega spola in spolnosti sploh. — Rabimo dobre z zdravniškega stališča poljudne knjige, ki naj:

a) odločno pobija navado govorjenja o spolnosti za zabavo,

b) v pravo luč postavi moza, ki se vda razbrzdanosti in se še s to slabostjo hvali,

c) namen in opis splošvil,

d) kako naj starši in šola mladino v tem poučita,

e) zloraba istih,

f) strašne posledice — spolne bolezni,

g) opis istih (slike).

Morda bi kdo rekel, da bo to pohujšanje — toda kot sem z izjavo nekega mladega fanta imel namen pokazati, da resničnost kot taka ne bo vodila v greh, tako

inora soditi vsak! Kaj mislite, kakšna je mladina pri vojaki? Kaj govori, kaj dela?

Se bo dobil slovenski zdravnik, ki bo vzel to stvar v roko in jo čimpreje uredil?

Se imamo v spominu, kako se je škofova brošura, ki obravnava to vprašanje, politično hotela izrabiti. Pa meni se zdi, da na Slovenskem ni več prostora za kako zlorabo pri obravnavi tako važnega vprašanja — v tem so si, v tem bi si morale biti vse stranke edine.

c) Pozaba na Boga. Slišal sem, da se namerja napraviti po vseh krajih takoj po vojski sv. misijon. Lepa misel! Toda veliko, veliko jih bo, ki bodo nezaupljivo zrli na duhovnike in cerkev. Zakaj? Sovražniki cerkve so jim vtepli v glavo, da so duhovniki napravili vojsko, da sv. oče enostransko Italijo podpira, za Poljake se briga, za Slovence ne, da je Cerkev sovražnica demokracije, svobode narodov, kakor posameznih slojev, da so se duhovniki znali izogniti vojaščini itd. itd., sto stvari, ki delajo Cerkev v očeh teh nezaupljivo. Na vse ugovore bo treba na izobraževalnih, gospodarskih in političnih zborovanjih temeljitih pojasnil možem in mladeničem. Morda bi bila tudi mala brošura, poljudna in poceni, na svojem mestu — naslovljena: Papeštvo in svetovna vojna. »Če molim ali kolnem, vojske ni konec,« tako slišimo. Apologetični razgovori naj bodo stalno na sporedu v izobraževalnih društvih. Vse ugovore, ki krožijo po občini, skupaj zbrati in dati jasen in temeljit odgovor pri kakem predavanju. —

Pot do sreče je samo ena, nazaj k zaupljivih, k veri, h Kristu Bogu!

Bojno polje, 20. februarja 1918.

Silvester.

Tudi deset let.

Ital. bojišče, 27. maja 1918.

Ene desetletnice nočem, ne smem in ne morem prezreti. Dne 8. junija 1908 smo ustanovili vipavskega Orla. Kje je vipavski Orel? Danes se o njem malo sliši — klije in živi le v srcih po svetu raztresenih bratov-vojakov.

Vipavski Orel je v vipavski dolini mejnik nove orientacije, novega duha krščanske demokracije! — V začetku nas je ljudstvo s predsodki gledalo, nas mlade! — Poštenost do bilke, kot pravi br. Podlesnik, to je bilo naše geslo do vseh, nasprotnikov tudi. Krščanstvo kot temeljna podlaga v vsem zasebnem in javnem živ-

ljenju, vztrajnost v delu za trpeči narod smo našli ravno v tej podlagi, — in delali. Po letih so se množili prijatelji. Naj govore poročila, kaj bratje mislijo:

V nedeljo dne 1918 je imel shod gosp. dr. Pogačnik in dr. Jež. Vaša dvorana je bila nabito polna. — Kratko je. Orlov ni bilo doma, ko je Vipavska manifestirala in pritrjevala predsedniku Orlov br. L. Pogačniku!

* * *

Brat piše med drugim dne 8. marca 1918:

Moram Ti reči, da sem tako sit tega brezplodnega životarjenja, dasiravno trenutno ne občutim neprilike. Upam, verujem in vem, da pride enkrat, ko bomo prosti v našem velikem delu zaposleni — zadihali. Ali v tej mlaki stati, brez izdatne odpomoči, izpostavljen, to je grozno. — Kdor enako deluje in v krščanstvu vidi in gleda vse, ostane, bode ostal vedno! Nazdar!

Tvoj Ivan.

Pa drugi 15. aprila 1918:

Ne vem, kdaj se bomo še tako skupaj zbirali v naši telovadnici, smo po celem svetu raztrešeni.

Anton.

Z dne 23. marca 1918:

Naše domovinsko delo je deloma kot hipno obstalo, ni več tistega ognja, kojega je rodil Krek. Ali razplamtelo bode še hujše, silnejše, samo oddiha je treba. —

Z dne 27. marca 1918:

Bil sem trenutno v Vipavi, samo par dni. Beda je, ali ljubo je vse, vsak kamen, vsako drevce, vsaka travca. Uživanje vsega tega, vsega domačega, našega, poživim, okrepi; če tudi samo mimogrede to občutiš, a navdahne ti novo moč vse grozne neprilike tega življenja dovolj vztrajno prenašati!

Drugi 11. marca 1918 med drugim iz Batuj:

Jaz mislim ravno zdaj zopet oživiti izobraževalno društvo; toda bojim se, da ne vzdržim več, ker čutim, da sem se nekoliko postaral. Pa pojde — dokler bo mogoče. Sedaj smo prosti granat, pa skrb za prehrano nas tare. Bog daj, da bi se kmalu zopet videli. — Z mladostnim orlovskim pozdravom. Nazdar!

Z dne 25. februarja 1918 mi piše brat:

Za naše fante razen br. Plečnika, ne vem, kje so sedaj. — Omenjaš mi Ukrajinski mir. Prijatelj! Od epizode do epizode! Morda bomo še dolgo v tej službi, ali

radikalno in brez drugače vsepovsod in za vse! Z nami je Bog! Nazdar!

Bratje, desetletnico praznujmo s ponovno prisego na naš prapor! Orli!

Mi zmagamo! Nazdar!

Silvester Ivan.

Zaklad največji si, dom prelestni!...

15. VI. 18.

Proti koncu meseca maja lanskega leta, ravno par dni pred binkoštnimi prazniki smo se nekega solnčnega dne globoko oddahnili; premoč sovražnega navala smo srečno odbili. — Pomirilo se je bojišče, pred nami je narahlo šumljala reka Timav, razvaline sv. Ivana so, obsevane od vročega južnega solnca, čarobno učinkovale na opazovalca. — Slučajno sem obhajal ravno ta dan obletnico dveletnega vojnega službovanja, spominjal sem se nehote dneva, ko sem, pokrižan od mamice, odhajal od dragega mi doma... Ne vem sicer, kaj in kako so čutili moji tovariši. To vem, da se jaz nisem zavedal vsega, kar me je obdajalo, ne daljna tujina, ne bližina smrti, šumljanje zelene Timave me je pa uspavalo, zasnival sem v domu ljubem...

Dom... beseda, ki jo more doumeti bistveno samo tisti, ki ga je izgubil, samo oni, katerega podi usoda kot uboga žrtev daleč proč, proč... O presrečni Vi, ki Vas domovina ljubeče skriva pred pusto tujino! Skazite se hvaležne, hvaležne svoji domovini, poskrbite, da jo solnce obsije po celi njeni širini! O divna domovina, saj se že samo ob misli nate srce potaplja v neizmernih čustvih, v resnici pač: prelestna si!... Bog Te čuvaj!... Na zdar!

Franc Žmavc.

Spomini za »zlate čase«.

Vojna pošta 3. junija 1918.

Iz stolpa sem mi zvon doni,
ko vlega mrak se po vasi.

Zato pa zvon, le zvon mi,
na tuji zemlji doni mi,
ti zvon večerni, zvon iz lin,
le vzbujaj mi na dom spomin!

A. Funtek.

Ko sem se osebno seznanil z našim pesnikom V. Ambrožičem in še nato začel dopisovati »Klasu«, sta mi obadva začela prigovarjati, naj začnem kaj pisati v naše fantovsko glasilo »Mladost«. Tako, moja somišljenika, hočem izpolniti vajino voljo — željo; samo to ne vem, če bode g. uredniku »Mladosti« prijalo, kar mu bom pošiljal. No, upam, če drugi slovenski listi sprejemajo, bom znal tudi »Mladosti« po-

goditi pravo smer, ki jo zasleduje, in duha, v katerem želi spisov.

Kaj pa hočem pisati? No, z gradivom nisem v zadregi, so menda bolj g. urednik s prostorom, — ali ne? Če bodo moji spisi dobrodošli, se bom z veseljem rad večkrat oglasil ter poročal Vam cenjeni bralci, tovariši, dokaj zanimivih črtic iz mojega vojaškega življenja.

Letošnja Velika noč me je našla v Judenburgu; bil sem pri 1. stot. v vojašnici, kamor sem došel 25. marca. Teh velikonočnih praznikov ne bom pozabil izlepa. Ravno »veliki teden« je došel iz dopusta: Tone Rojc iz Komende. S Tonetom sva se poznala že poprej, ko je bil uslužben pri virskem peku in je sleherni dan pripeljal zemlje na vozičku v Lukovico in dalje po »Črnem grabnu«.

Ker je bil dobro poučen o sedanjih razmerah, je vzel sabo dokaj turščne moke. Zato sva se kaj imenitno imela, ko sva v teh dneh kuhala takozvano zelo čislano italijansko jed — polento.

Skozi cel teden sem smuknil tudi za par minut v ondotno župno cerkev. Videl sem nedolžno deco, ki si je brezskrbno kretala v oskrbi dobrih mamic in babic, držeč se jim za roke, ki so jih vodile v cerkev k »božjemu grobu«. Kar mehko mi je postajalo pri srcu; misli so mi uhajale nazaj, daleč nazaj, ko sem tudi jaz z mamico s takim veseljem hodil molit k »božjemu grobu« v našo župno brdsko cerkev. Spominjam se pač lahko na tiste »zlate čase« — ali užival jih ne bom več. Blagroval sem to nedolžno deco in jo obenem tudi pomiloval, — čemu? Mar li oni znajo, da uživajo »zlate čase«? — ne!

Kot jaz nisem znal, ne znajo oni, pač pa se bodo spominjali na nje, ko bodo odrasli in jim bodo kot meni potekali, potekali — mogoče v mrzli tujini...

Anton Stražar.

Dogodbice brdskega župljana.

Vojna pošta 27. maja 1918.

1.

Pri fari zvonovi že milo pojo,
Od ljubih prijateljev jaz jemljam slovo.

Še predno je v jutro 5. marca t. l. izšlo izza gradiške cerkvice solncece, sem se poslavljaj, da se odpeljem nazaj v Judenburg k svojim »sedemnajstim«. Dasi sem že dolgo časa z doma in se že tako-rekoč privadil tujine, vendar nisem nič kaj lahkinih korakov odhajal... Mamica so že pred mojim odhodom odšli v cerkev; se

jim je menda zdelo tako boljše, boječ se, da bi mi s svojimi solzami preveč ne obtežili srca... Tudi z očetom sva se ob kratkem poslovila, — bilo je tako najboljše. Oglasil sem se še pri teti v Gradišču; ko sem se poslavljaj od njih, so mi dejali: »Bodi bolj srečen, kot je bil naš Tone!« Dalje niso mogli...

Mesto, da bi šel na domžalsko postajo, sem šel skozi moravsko dolino, da bom vstopil v Litijo na vlak. Zmenjena sva bila namreč z Jankotom Kobilškom iz Kanders, ki je bil tudi na dopustu, da se skupno odpeljeva.

Popoldanski vlak sva zamudila, zato sva morala čakati na polnočnega. Na tega sva se komaj vrinila; do Zidanega mosta sva morala stati, od tu sva se šele bolj lagodno vozila.

Zvečer 6. marca sem že spal na Tresinki¹, kjer sva se pomenkovala s pesnikom četovodjem V. Ambrožičem. Po menaži 7. marca pa sva odšla vsak na svojo stran, on h kompaniji, jaz pa na sup. oddelek. Tovariši so mi zavidali, ker so z menoj vred mislili, da bom odšel za par mesecev domov, — ali sreča je varljiva, pa težko jo je doseči, — to sem imel kmalu priliko spoznati...

2.

Od 17. pešpolka se nahaja sup. oddelek izven judenburskega mesta v barakah, te je postavil naš pešpolk leta 1915 in 1916. Vsak dan sem hodil k V. Ambrožiču, ki je zaposlen na Tresinki v pisarni. Mislim, da ga skoro ni Slovenca, ki bi še ne bil čital njegovih pesmic. Že dalj časa sem želel seznaniti se z našim nadarjenim pesnikom, ki pošilja svoje proizvode v »Domoljuba« in tudi druge slov. liste. Šele 1. 1917., meseca listopada, se mi je izpolnila ta želja, ko sem bil premeščen iz Krakova v Judenburg.

Kot vsi, ki jih pošljejo iz bolnišnic, najprvo pridejo na »Tresinko«, sem došel tudi jaz in se seznanil s četovodjem Ambrožičem. Dal mi je naslov od Štefana Ermana, ki se podpisuje Š. Klas. Tudi midva si sedaj dopisujeva. Bog zna, kdaj in kje se bodeva osebno seznanila...?

Moj novi prijatelj Ambrožič je doma iz Mirne na Dolenjskem. Moti se, kdor misli, da je on obiskoval kake mestne šole. On, kot sem hodil jaz, je hodil samo v ljudsko šolo. Svoje pesmi ima spisane v majhni knjižici; seveda je dosti teh že ob-

javljenih. Tožil mi je večkrat: Bog zna, kdaj bom prost vojaščine in bom zopet obdeloval rodno zemljo? Šesto leto mi že poteka, kar sem z doma... Ko sem tako sedel pri njem, je začel pisati, kot bi kaj prepisoval, in v dobri pol uri je že zgotovil kako pesmico.

Z drugimi vred sem bil tudi jaz 12. marca v Gradcu pri zdravniškem pregledu. Z nestrpnostjo sem potem čakal petka v Judenburgu, v katerem se je imelo odločiti, katero stopnjo sposobnosti mi prisojijo. So štiri stopnje A-D. A znači: Za boljše sposoben. B — za službo z orožjem v zaledju, C — za dela brez orožja, D — za nekaj časa v civil. Kdor je dobil A, so ga poslali kar h kompaniji.

V kratkem času sem doživel v Judenburgu dosti neugajajočih sprememb. Meni kot Kobilšku se je vse uneslo glede dopusta, na katerega sva računala. On je odšel 13. marca z XXXVIII. bataljonom iz Judenburga. Jaz sem dobil pri zdravniškem pregledu A, in so me poslali na Marijin praznik 25. marca h I. kompaniji, ki je spadala k XXXIX. bataljonu, in znal sem, da me kmalu zadene enaka usoda kot Kobilška.

A. Stražar.

Po povratku iz ofenzive na Francoskem.

Vojna pošta 1. maja 1918.

Zopet enkrat vas pozdravljam iz domače zemlje. Pričakoval sem, da se bomo tudi v letošnjem majniku videli in da bom na svoj god doma kot lansko leto, ali pri odhodu iz Francoske smo zavili v drugo stran. Kako mi je šlo sredi med zavezniki, se bomo pozneje pogovorili.

Kako pa kaj izgleda »naša stvar«? Tu pa tam dobim kak nemški časnik, ki omeni nas Slovence, iz česar sklepam, da stvar še vedno napreduje, boj za našo svobodo. Le krepko naprej! Zastonj ne sme biti trpljenje nas tisočev slovenske krvi.

Srčno Vas pozdravljam.

Srečko.

Bratom Orlom v spominsko knjigo.

Slučajno sem dobil v roke »Resnico« od 27. aprila 1918, št. 19. Prebral sem uvodni članek — Naš razpor —. Gospod »Nekdo« napada gospoda »Kedo« zaradi članka v »Slovincu« od 18. aprila 1918. Naslov članku je bil — Naš prapor —. Ton in protizavračanje iz časov pred vojsko. Gospod »Nekdo« konstatira sledeča dejstva: Članek gospoda »Kedo« je bolan, pobesedljena histerija. Izraz

¹ Tresinka — vojaški oddelek, ki bi se imenoval po slovensko »Prostor za novodošle«.

»pobesedljena histerija« je neki tako originalen kakor gospod »Kedo«. Simptomi člankove bolezni so: hipernervoznost, zmedenost pojmov, neresnica, nemoralnost in popolno pomanjkanje modrosti. Nadalje konstatira gospod »Nekdo«, da ima pisanje mladine po zidovih ljubljanskih hiš več logike in političnega razuma kakor pa članek gospoda »Kedo«. Članek je suvereno nadut, zgublja zadnje ostanke razuma, pozablja na dela Šusteršičeva, to pa vsled tega, ker je članek bolan. Končno izpove gospod »Nekdo«, da ne pozna nobenega terorizma, da bo vstrajal na svoji poti in da se bo uklonil samo terorizmu v estu.

Ton ni nov, tudi sredstva, da bi premagal nasprotnika, so stara, nova pa je nepojmljiva predrznost dopisnika »Resnice«. Dosedaj nismo katoliški Slovenci doživeli take zlobe. Človek ne more misliti, da bi bilo kaj takega sploh mogoče. Dejstvo nas prisili, da moramo verovati tudi v to možnost. Imeti moramo pred očmi sledeča fakta:

1. Kdor pozna le količkaj slog raznih dopisnikov in pisateljev, je moral spoznati iz članka v »Slovincu« od 18. aprila, da so pisali oni članek naš presvetli škof. To je moral vedeti in je tudi vedel pisec članka v »Resnici« od 27. aprila 1918. Iz tona in sloga članka v »Resnici« pa mora zopet vsak, ki je deloma verziran v raznih slogih, vedeti, da je pisal članek gospod, ki nosi pred svojim imenom Dr., ki je duhovnik in ki ima povrhu še rdečo šemizeto.

2. Vsak, tudi somišljenik »Resnice«, posebno pa pisec dotičnega članka ve, da je imel namen udariti po škofu, ga osmešiti in diskreditirati.

3. Če kdo predbaciva kakšnemu članu, da je bolan, histeričen itd., je toliko kakor bi rekel, da je povzročitelj članka tak. Članek ni oseba, ni živo bitje, ampak je sad osebe, ki ga je pisala. Torej katoliški duhovnik piše javno, da je njegov škof histeričen, nerazsoden itd.

4. Iz članka sklepam, od kod prihaja hujskanje, ki ga širijo nekateri duhovniki, da je naš škof tak, kakor je opisan v omenjenem članku in da naj bi odstopil.

5. Pisec članka proglašja vest za edini pravec svojega življenja, svojega razmerja proti škofu.

Mi poznamo škofa. So tako svet, tako rahločuten mož, da ne obsodijo nobene osebe brez vzroka, posebno javno ne.

Če pa nastopijo javno proti kaki osebi, nastopijo iz tehtnih vzrokov. V tem slučaju je tudi njihova sveta dolžnost. Za katoliškega Slovence so naš škof pravi naslednik apostolov. Na nje smo se in se bomo ozirali kot na onega, ki ga nam je poslal Kristus. Škof so nam pravi apostol, do skrajnosti požrtvovalni in nad vse globokoverni pastir, pastir, ki ne zapusti svojih ovčic tudi v največji nevarnosti. Škof so glava, oko verskega življenja. Brez škofa ne moremo biti katoličani. Vem, da bi zatajil in zapustil katoliško cerkev, če bi zavrgel avtoriteto škofovo. Škofovo avtoriteto bi pa zavrgel ne samo v političnih, ampak tudi v verskih zadevah, če bi le v mislih pripisoval eno izmed navedenih psov, kaj šele, če bi se drznil priobčiti tako blasfemijo v javnem listu.

»Resnica« hoče, ozir. je že uvedla kulturni boj. Najbolj zagrizen svobodomiselec ne bi mogel zlobnejše pisati o cerkvenem knezu, o varihu katoliške vere. Našemu Kreku so predbacivali modernizem, njemu, ki mu je bil Gospod in njegova cerkev vse. Kako naj pa imenujemo ta pojav, če proglasi katoličan in še več, katoliški duhovnik proti škofu svojo vest za sodnika? To je modernizem! Vest je zrcalo naše duše, direktiva našega življenja, toda ne edina, še manj pa glavna. Dobro vemo, da vplivajo na prožnost vesti zunanji dogodki, strast, predvsem pa napuh. Vemo, da nastane iz čiste vesti kosmata vest. Vest ostane čisto zrcalo le pod vodstvom predstavnikov katoliške cerkve in ti so papež s škofi. Radoveden sem, kaj bodo napravili privrženci »Resnice«.

27. april mora biti mejnik, 27. april mora prinesiti jasnost tudi onim gospodom, ki so bili dosedaj bona fide na strani »Resnice«. Jaz čutim, da bi se moral izpovedati, če bi bral oni članek kot somišljenik »Resnice«, z drugo besedo, če bi članek odobral.

Ko sem prebiral članek, je bil učinek grozen. Godilo se mi je, kakor mrtvoudnežu. Telo in duša sta mi odpovedala. Toda le za kratek čas. Ljubezen do nedolžno trpečega se je zbudila, storil sem prisego: Molil bom za našega škofa, ljubil ga bom, ker ljubim s tem svojo vero. Vem, da bo ljubezen Slovencev močnejša kakor granit.

Bratje! Članek v »Resnici« od 27. aprila 1918 zapišimo z velikimi in rdečimi črkami v našo spominsko knjigo za poznejše življenje, ko bomo sodili dela našega škofa, dela nesebičnega in svetega moža in one, ki so zavrgli ljubezen do naroda, ljubezen do svojega škofa in s tem

do katoliške cerkve. Oni članek naj nam bo pa tudi opomin, da bodimo ponižni in odkriti kakor otroci; kajti napuh hodi pred padcem.

Nazdar!

Tvoj

Matic.

Iz dnevnika fanta-Orla.

Najhujše je, če ne zna odrasčen človek misliti.

Nestrpno čakam na vsak dopust, pa naj bo tudi le nekaj dni. Vojska je umorila notranje življenje, duša je odrevenela, in večkrat čisto resno preiskujem, če imam še dušo. Žalosten sem in potr. Duša vkle njena, telo pa ne more nuditi nobenega veselja. Materijalist je oče suženjstva. Dopust je oddih, je dan, ko pošlje nebeško solnce svoje žarke v stoterih pramenih na ubogega zemljana. Duša se razgiblje in čutim, da sem zopet človek. Čez trpeči narod se razliva prva pomlad, globoke zareze na obrazu se polnijo, izraz v očeh je izraz ljudi, ki mislijo na preteklost z grozo in trpkostjo, izraz ljudi, ki prenašajo sedanjost kot vsiljeno zlo, izraz ljudi, ki stavijo vse upanje na bodočnost, na svobodo. Kadar gledam te izraze, se mi zdi, da gledam fanta v strelskem jarku, ki pozabi na vojsko in živi le v bodočnosti na strani svoje izvoljenke.

Oče me povabi, da naj grem z njim v svakov vinograd. Vabilo mi je dobro došlo. Duša moja hoče solnce. In svakov hram stoji na prosojnem hribčku in solnce ga obseva v toliki meri, da bi človek mislil, da je njegov dom v hramu. Zrak je čist, v naravi popoln mir, nobenega sledu o železni roki, ki počiva na narodovem hrbtu. Tukaj vlada svoboda, gorska idila oprósti dušo in misel se vzdiguje do neba, kakor škranček, ki žgoli svoje svobodne melodije Stvarniku v pozdrav.

Oče vzame kupico, vzdigne kipečo kapljico proti nebu, napije svojim sinovom, ki se klatijo tam nekje po italijanski ravni in po tirolskih gorah, napije družbi z željo, da bi se shajali v skorajšnjem miru in združeni v lastno državo pod našim cesarjem. Beseda dá besedo in v kratkem je tekel pogovor o naši politiki.

S v a k : Ali bo kaj z našo jugoslovansko državo? Ko so podpisovali izjavo, da so za deklaracijo, nisem podpisal, ker so nekateri trdili, da podpisujejo izjavo, da hočejo še 3 leta vojsko. Sploh bi morali bolj pojasniti vso zadevo.

O r e l : Imaš prav, kar trdiš, da nisi še čisto na jasnem, kriv si deloma sam. Moral bi imeti kakšen časopis, da bi bil obveščen o gibanju med jugoslovanskim narodom. Primeren bi bil »Domoljub«. Imaš tudi srečo in ti je ne zavidam, da nisi po vojski skoro nič prizadet. Veliko idejo pa zapopadejo samo oni, in sicer v celem obsegu, ki trpe za krivice drugih. V trpljenju pride šele spoznanje, da smo takorekoč krogle, da nas mečejo sedaj ob to, sedaj ob drugo steno ali pa v zrak, kakor se jim zljubi. Kar se pa tiče one neumne trditve, da so pobirali podpise za nadaljevanje vojske, bi moral takoj vedeti, da je zloba od strani ljudi, ki imajo edini dobičke od vojske, da je to — delo plačanih duš.

O č e : Najhujše je, če ne zna odrasčen človek misliti. Ne morem sicer več brati, ker mi oči odpovedujejo, vendar pa čutim, da nekaj ni v redu. Zdrav razum mi pravi, da je nekaj protinaravnega, da postopa z nami vsak pritepenec po svoji volji. Vsak žandar, vsak komisar — in med temi so najčeseče ljudje, ki jih ljudstvo vse prej kakor spoštuje — gospodari z nami. Kaj takega si morejo dovoljevati, ker vedo, da niso nobenemu odgovorni, najmanj pa ljudstvu. Jaz zase sem popolnoma na jasnem, da se moramo združiti, da bomo sami razpolagali s svojo zemljo, da bodo uradniki sinovi naše krvi in da bodo za svoje postopanje tudi nam odgovorni. Vsak narod naj bo sam zase, cesar pa čez vse. Če so Nemci in Mažari res tako jaki, le naj se sami redé, mi bomo že brez njih živeli. Pa tebi ne predbacivam, da se premalo brigaš za novo življenje, pač pa se čudim, da ne pridejo do jasnosti študirani ljudje.

S v a k : Res je, kar trdite, oče, toda čemu nismo vsi Slovenci za deklaracijo, čemu je deželni glavar hladen in čemu drže nekateri duhovniki rajši z njim kakor z našim škofom?

O r e l : Na svetu je bil, je in bo boj med idejami, med resnico in lažjo, med pravico in krivico, med sebičnostjo in nesebičnostjo, med ponižnostjo in napuhom. V vseh časih so bili voditelji, ki so se potegovali za omenjene ideje. Tako je danes pri našem narodu. Predvsem se bijeta dve četi, poveljnik ene je Šusteršič, poveljnik druge škof in Korošec in prelat Kalan. Na Šusteršičevi strani maščevanje in užaljena čast, na škofovi katoliška načela. Glejte le sadove, mesto ljudi, ki so s škofom. Kakor Krek, so tudi naši voditelji najponižnejši hlapci svojega naroda. Živeli bi lahko

mirno in udobno, toda ljubezen do ubogega stiskanega brata jih žene v vrtinec bojev, se pehajo in trudijo, pa ne zase, lavorik žele svojemu narodu. Vsi resnični in nesebični rodoljubi bodo sledili našim voditeljem, sebičneži in lakomneži pa Šusteršiču.

O čem: Nikoli se nisva mogla docela razumeti. Danes pa vidim, da so najina načela ista. Po moji pameti bi se moral vsak pošten Jugoslovčan sramovati, da bi imel le navidezen stik s Šusteršičem. Kar si govoril o sebičnosti, potrjuje tudi življenje. — Na Kreku to občudujem, da je

ostal celo življenje siromak in tudi umrl kot siromak, čeprav bi bil tudi on lahko milijonar. Na vsak način bom pa verjel onemu, ki žrtvuje vse, ne pa onemu, ki kliče narod na pomoč, da mu polni žepe. Prepričan sem, da bomo dosegli svoj cilj, toda le tedaj, če bomo imeli tako goreče in nesebične voditelje, kakor sedaj. Solza veselja je zaigrala v očeh. Zahvalil sem Boga za vsa zaničevanja, za vse trpljenje, lastno in narodovo. Šolo samoosvojitve je mogel dokončati le pod usmiljenim in varnim vodstvom božjim.

Tone M.

V Tilavi.

II.

Naj otmem pozabljenju še nekaj zanimivih zgodbic, ki sem jih doživel tamkaj.

Prvo, kar je že vredno, da se zabeleži, je to, da sem tukaj prvič zapazil na moji koži tiste neljube goste, ki so hujši sovražniki kot pa ne vem kdo, ker človeku prav nikdar ne dajo miru — uši. Ko sem se nekega lepega dne preoblečil, sem zagledal prvič v mojem življenju oni grozni mrčes, ki mi je pozneje toliko prizadejal. Začuden sem gledal vraga, ki je šobaral po srajci, a poznal ga nisem. Bolhe niso, sem si mislil, a da se uši v obleki drže, tega sploh še nisem nikoli čul. V glavi, da; a niti teh nisem imel »srečo« spoznati do takrat! Ko sem tako študiral zoologijo nad mojo srajco, pride moj tovariš ter me poduči, da so to čisto navadne — uši, ki pa so druge »sorte«, kot one glavne, ker te se drže samo v obleki. — Kar mrzla me je stresnil! Torej uši imam, kot najgrša pocestna baraba, ušivec! Fuj! Saj ni da bi šel med ljudi! Tovariš me potolaži, da jih nimam samo jaz, temveč že skoraj cela stotnija, čeravno jih eni hudo skrivajo. — Jaz se pa kar nisem mogel potolažiti; takoj sem se ves preoblekel, zmetal umazano perilo daleč od sebe, obleko skrtal ter mislil, da sem vraga rešen. Toda, ko sem si drugo jutro napovedal vizit, sem strahoma opazil, da imam vraga še več kot včeraj! — Tudi uši ljubijo snaznost, to sem pozneje izkusil, čeravno se radi nesnaznosti zarede: kakor hitro se preoblečeš in prideš z drugimi ušivci skupaj, si jih takoj ves živ, kar tišče na sveže perilo! Bil sem ves obupan; ali človek se polagoma vsemu privadi. Tudi jaz sem se vdal v žalostno usodo — videč,

Vid Ambrožič.

da vse nič ne pomaga. Tolažilo me je tudi, ker sem videl, da drugi niso nič na boljšem! — Kadarkoli je imel kateri čas, se je kje v kakem kotu slekel in lovil nikdar ugnane »kozake« kar javno. Vsa začetna sramežljivost je kmalu izginila! Pomagalo res ni veliko, imeli smo pa z vragom kratek čas in drug z drugega smo norce brili pri tem »modernem« lovu! —

Zanimiva je tudi zgodba o denarju, ki sem si ga prvič in zadnjič pustil poslati na bojno polje. — Ko smo prišli v Galicijo, in so nam židovske pijavke hitro posušile žepe, smo mnogi pisali domov po denar, misleči, da ga dobimo v par dneh, kot v normalnih časih, — med njimi tudi jaz. A čakal, čakal sem zamaž celih 14 dni v rezervi nanj, odšel po ognjeni krst v Gologory, se klatil 14 dni po bojišču do Grodeka — a denarja ni bilo! Nato sem bil ranjen odšel v bolnico, od tu h kadru in za kratek čas na dopust, a denarja nisem dobil ne jaz in ne moji domači nazaj! — Odšel sem zopet na bojno polje, se zopet cel mesec klatil po Galiciji, dokler nisem slednjič došel v Tilavo. Tu pa me slučajno neki dan dobi računski podčastnik od moje prejšnje stotnije in mi javi, da je pred tednom došel zame neki denar. Hitro se napotim ponj; — tu pa mi povedo, da so ga ravno danes odposlali nazaj, ker se cel teden nisem oglasil. Toda denarja ni bilo nazaj; ne jaz, ne moji domači jih nismo videli nikoli več, tistih 20 K! Denar je pač smolnat, še bolj pa zadnje čase paketi, in ako se kdo pritoži, mu odvrnejo: Vojska je — nenormalne razmere, kaj hočemo! Od takrat nisem več pisal po denar in rajši hodil suh okoli, kadar je bila moja plača prekratka!

Prišel sem pa slučajno na drug način do denarja! — Dasiravno trdijo nekateri, da slučajja ni, a jaz sem prepričan, da je, in posebno v vojni igra važno vlogo! — Patrulje, ki so stikale po vasi, so izvohale v župnišču in šoli mnogo zapuščenih stvari, ki so nam prav prišle: obleke, zlasti pa razne jestvine, sir, maslo, moka itd., in pridno nosile te stvari v postojanke. Zato se je tudi mene polastila lakomnost in nekega meglenega jutra sem se prostovoljno javil s patruljo k cerkvi po tam puščeno municijo. Svinec mi je bil seve deveta briga, ali masni oblizki — ti so me vlekli k nevarnemu podjetju! Ko smo se v varstvu megle priplazili do našega cilja, so mene, takrat še navadnega pešca, postavili na stražo, da nas pri tej »hišni preiskavi« ne iznenadi kaka sovražna patrulja, drugi pa so odšli v šolo in farovž na »lov«. A dobili so le malo užitnih stvari; bilo je že večinoma pobrano. Pač pa so iz cerkvene zakristije, katere vrata so bila ulomljena in v njej vse križem razmetano, prinesli nekaj sladkorja in moke. Ljudje so mislili, da bo vojna prizanesla sv. kraju, tu sem so skrili nekaj svojih stvari, — a so se motili. Vojaki — naši ali ruski, ne vem — so vlomili tudi sem in pobrali, kar je bilo kaj vredno; mi smo ravno na ostanke naleteli. — Na mojo željo, da bi tudi jaz rad kak spomin na ta kraj, če drugega nič, so me nadomestili z drugo stražo in tudi jaz sem šel brskati po razbiti zakristiji. Nabral sem si po skrinji raznih kart in papirjev, ker drugega ni bilo; nazadnje pa poberem še navadno cikorijevo škatlico, da bi spravil vanjo razno drobnarijo, ki se mi je razvlačevala po tornistri. — Kako pa se začudim, ko smo prišli s patroni domov in odprem škatlo ter najdem v njej — kupček bankovcev, za celih 33 K! Osupel nad nenadjanem odkritju sprva nisem vedel kaj početi ter pokažem vso stvar tovarišem.

Ti pa planejo v me in burno zahtevajo, naj se denar razdeli med celo patruljo enako!

»Na kakšen način,« jim odvrnem jaz, »zakaj pa vi niste od svoje najdbe niti kosčka meni odstopili? Sicer ste pa vi prvi bili pri skrinji, zakaj ste pustili denar ležati in stikali le za jestvinami, vi snedeži!«

»Kdo pa je slutil v tako neznatni lupini tak zaklad? Tvoja slepa sreča je bila, da si ga iztaknil baš ti! Denar moraš razdeliti med nas vse ali pa ga izročiti poveljniku, ki naj ga da za Rdeči križ! Sam ga že ne boš imel,« vpijejo vsi hkrati! »Sicer je pa to cerkven denar, cerkvi si ga ukradel, tat! Naznanimo te g. nadporočniku!«

»To pot vam pa prihranim jaz, ker grem sam k njemu in mu ga oddam, rajši kot bi ga razdelil med vas, ki ga zahtevate s silo,« jim odvrnem in res grem k njemu in mu razložim vso stvar in ponudim denar.

»No,« pravi, »če je stvar taka, potem je denar Vaš, ker če bi ga Vi ne bili slučajno izteknili, bi ga bil pa končno kdo drug. Le obdržite ga z mirno vestjo; če pa hočete biti ravno tenkovestni, pa dajte par kron v kak dober namen. In sedaj: Abtreten!«

In tako sem tudi storil, kar je seveda moje tovariše grozno jezilo, toda pomagati si niso mogli in so morali lepo molčati. — Denar mi je pozneje zelo prav prišel; sploh je denar koristna stvar na svetu, vendar povzroči mnogo gorja in med najboljše prijatelje zaseje prepir in sovraštvo.

Čas je nam medtem hitro potekal in dasiravno nas je Rus posebno zadnje dni vsako popoldne grozovito obdelaval z granatami, nam posebne škode ni prizadejal. Zato smo bili zares žalostni, ko smo se nekega jutra morali na višje povelje umakniti nazaj v gozdne Karpate in pustiti našo nesrečno vasico, ki je pač nikoli ne pozabim.

Dopisi.

Kranj. Telovadimo vsak teden dvakrat. Po deset minut traja govorček iz Zlate knjige. Dne 11. avgusta se udeležimo mladeniškega izleta na Sv. Jošt. Nazdar!

Jesenice. S telovadbo smo začeli začetkom julija. Načeluje br. Brtoncelj. Za

načelni pouk, ki traja po četrte ure, skrbijo štirje starejši bratje.

Nazdar!

Sv. Peter-Ljubljana. Naraščaj telovadi. Nazdar!

Drobiž.

Iz kraljestva beračev.

Ko sem te dni govoril z možem, ki ima komaj 300 kron letnih dohodkov, če vse skupaj zračuna, sem povedal zgodbo o gospodični Micki Günther, ki se je v letošnjem aprilu hotela posloviti od nekega dunajskega gledišča iz tehtnega vzroka, ker ji niso mogli plačati letno 76.000 kron, češ, da mora sicer lakote umreti. Toda zgodba ni napravila nanj niti najmanjšega utisa. Menil je samo: »Gospod, lakota je dandanes zato tako bolesta, ker ni žganja, da bi jo potolažili.« »Torej vi pijete?« »Ne, gospod, nisem pil, a sedaj sem včasih tako lačen, da bi me le žganje moglo odtešcati. Tako sem pa bolan, da gre že tri mesece mraz iz mene.« Ko je odhajal, sem mu stisnil dve kroni. Vzel jih je z nasmehom, pa samo okrog oči: »Gospod, vi ste hoteli reči: Pa ne za žganje! Brez skrbi! Hvaležen sem vam, da bom vsaj mogel kakšnemu revežu kaj dati. Zakaj nikoli nobenemu manj ne dam, kakor desetico.« Iz njegovih potez je govorila gorečnost za resnico in pravico, tako da nisem prav nič podvomil. Samo to se mi je zdelo čudno: Kako je mogoče, da sedi pod mizo takega ubogega Lazarja še ubožnejši Lazar in hlasta po drobtincah!

Tisto pa, da bi šel mraz iz tega človeka že tri mesece, gotovo ni po resnici. Seveda gre iz večine ljudi že več mesecev mraz sebičnosti, skoposti, odjedanja, neusmiljenosti, kdor pa je tako srečen, da stisne koščeno roko takemu možu, ga obide razkošna toplota, kakor bi o svetem Pavlu pozimi sedel v julijsko solnce.

Jos. Šimenc.

Iz čaše opojnosti.

Dne 30. oktobra l. 1632. so peljali na morišče zadnjega vojvoda Montmorencyškega, z imenom Henrika II. Bil je eden najimenitnejših vojskovodij vseh časov. Nazadnje pa so ga po krivem obdolžili veleizdajstva. Na prizadevanje Rišeljejevo ga je državni zbor obsodil na smrt. Ko so ga peljali iz ječe na morišče, so mu zadnjo čast skazali njegovi hrabri vojaki: hoteli so biti priče, kako umira junak, ki je prepričan, da ni krivde na njegovi duši. Ko je padla plemenita glava pod sekiro rabljevo, so priskočili njegovi dolgoletni spremljevalci, pomočili osti svojih mečev v gorko kri in jo strastno posrebali, kakor da bi se hoteli s krvjo napiti sile in junaškega po-

guma svojega vojvoda. (Histoire de la vie de Henri, ... Ducros.)

»Judje so se torej med seboj prepirali, rekoč: Kako nam more ta dati svoje meso jesti. Jezus jim je torej dejal: Amen, amen, rečem vam: Kdor je moje meso in pije mojo kri, ima večno življenje. Zakaj moje meso je res jed in moja kri je res pijača. Kdor je moje meso in pije mojo kri, ostane v meni in jaz v njem... To je dejal takrat, ko je učil v shodnici v Kafarnaumu.« (Jo. 6, 53—60.) J. Š.

Slovenski vojak: odgovor ocenjevalcu.

V zadnji številki »Mladosti« je na pisal g. Anton Marinček ostro kritiko o tej knjižici. Prvi hip, ko sem prebral dotično sodbo, sem pač spoznal, da g. kritik ni stal na pravem mestu svojega kritičnega odra, sicer bi ne bil presojal knjižice s strani Orlov. Ne Orlom, ampak preprostim slovenskim vojakom je bila namenjena ta knjižica. Videl sem, da naši vojaki segajo po tujem blagu, ker nimajo knjižice, pisane v materinem jeziku. To vrzel sem hotel zamašiti, zato sem sestavil knjižico po lastnem načrtu in z veliko težavo, pa naj sodi g. kritik kakor hoče. Po ljubljanskih vojaških pisarnah bi izpričevali slovenski naredniki, kolikokrat sem jih nadlegoval za razne podatke, a iskal sem tudi privatnim potom, da sem zvedel pri častnikih in drugih, kaj bi bilo važno in potrebno za to knjižico. In vendar g. kritiku ni nič izvirnega. Da se »vojaška prisega«, »molitev za cesarja«, »šarže« itd. krijejo z besedilom v drugih jezikih je umevno, ker prisegajo in molijo Slovenci v istem smislu ko drugorodci, pa tudi vojaške naprave veljajo enake za vse Avstrijce. Če se zde g. M. razpredelki o vzdrževalnini, o vzgojnini, o hrabrostnih svetinjah itd. brezpomembni, prepuščam njemu, toda svet se s tem ne strinja. Opozarjam le na predavanje pri Sv. Petru v Lj. o vzdrževalnini (kar je slučajno že bilo natisnjeno v Slov. vojaku), ko je bil odbor konference za pojasnila hvaležen predavatelju. Smešnice so zrastle v vojašnicah med slovenskimi vojaki. Večino teh in »Črnovojniško zgodbo« je zapisal slovenski akademik-vojak, katerega spise kritiki naših leposlovnih listov ne sodijo napačno. Krekov nekrolog je bil pisan takoj po smrti. Pohvalno se je izrazil o njem mož, ki je mnogo občeval s preblagim pokojnikom.

Gotovo torej ni umesten očitek, da česa nisem hotel ali si ne upal zapisati. Vidi se, da g. kritik mojega življenjskega stališča ne pozna, zato se ne čudim, da mi očita bojzljivost in polovičarstvo. — Oglasi se sprejemajo v liste in koledarje zaradi lažjega izdajanja. Ob izdanju »Slovenskega vojaka« se ni nihče vprašal, čegavo glasilo je »Kmetovalec«, a glede »Kina« naj bi bil g. kritik pomislil, zakaj je prišel oglas nazadnje in še celo za kazalom. Črk za oglase tiskarni nisem določil, ravno tako tudi nisem mogel papirja izbirati, ker ga nimajo na razpolago v poljubni kakovosti sedaj v teh kritičnih časih. — Da je bila knjižica potrebna in je ljudem prijala, izpričuje dejstvo, koliko

tisoč izvodov je šlo v svet. Poleg tega pa je ostalo še toliko izvodov vezanih in še več nevezanih, da g. kritik ne bo govoril o dobičkaželnosti, če se potrudi, da pregleda račune, ki so mu na razpolago. Tisk in vezanje imata danes drugo ceno kot v polpreteklem mirnem času. Knjižice sicer nisem izdal kot slovenski mecen, ker sem ljudski učitelj. Kakor vsak podjetnik bi bil tukaj poleg drugih tudi jaz rad kaj zaslužil, a če ni mogoče, pa tudi ne tožim. Rečem pa kot v delu osiveli mož, da ni pametno vsega zapisati, kar človeku pride na misel.

Janko Nep. Jeglič,
šolski ravnatelj in obč. svetnik v Ljubljani.

Književnost.

Silvin Sardenko, *Šotor miru*. V Ljubljani (Katoliška bukvarna) 1918. Cena K 3-60.

Ko bi zadirjal ob tebi orkan, bi se začudil, da je mogoč obenem nežen, tih veterc, ki boža lahno cvetove. Tako se človek začudi, ko ob tem času dobi tako knjigo v roke in v njej mehko pesem o Pashalu.

Tihim sapam Bog naroča,
da šeptajo v svet prostrani.
Blagor mirnim: oni bodo
božji rod imenovani. (S. 12).

Taka je ta pesem. V takem šotoru je doma Pashal. Rodi se v njem, živi v njem in zaspi v njem.

Pashal stal je med pastirji,
med pastirji čredo pasel,
vsem očem je bil strmenje:
Lep mladenič, vitkorasel. (S. 27).

Včasih so zatulili mimo viharji, ali miru v šotoru niso skalili. Divji ples in godba ter strasti v pogledih španske ciganke Precioze — »iz daljave do višine — krik se dvigal je prešeren« (str. 33). Pashal pastir, Pashal v službi, Pashal v bož-

jem stvarstvu, Pashal pri modrih, Pashal med svetom, Pashal pri otrokih, Pashal potnik — v Pashalu je vedno Bog in on v božjem miru.

V triinšestdesetih pesmih je speta pesem o Pashalu. Ta in oni bo zaslutil, ko bo bral o Pashalu, poseben svet, ker kako nasprotje s sedanjimi časi je

Bel labod na mirni vodi —
Pashal sredi samostana.

A. Žaren.

Federer - Poljanec: *Sisto e Sesto*. Povest iz Abruca. Ljubljana (Katoliška bukvarna) 1917. Cena 2-60 K.

Bistra, izrazita povest, polna zdrave moči in svežih označb iz časov papeža Siksta V. Slastno je brati to povest abruških roparjev in jeklenega papeža. Za postave tu notri bi pripovedovalec ne mogel najti prikladnejšega načina pripovedovanja. Pisatelj zna odpreti dušo in izpostaviti srce tako, da kar naenkrat vidiš vse kote svetle in temne, živiš s temi ljudmi in se zvariš z njimi, odpuščaš jim huda dela, ker te osvaja obilica nepokvarjene narave.

A. K.

Listnica uredništva. — Novi bratje so se seznanili čez »Mladost« za »Mladost« in za organizacijo. Za naš napredek je važno, da si dopisujejo in si svetujejo. To, da nastopajo novi pisatelji v prejšnji krogi in novi delavci, je znamenje novega živ-

ljenja. Ta številka prinaša tudi telovadnih prispevkov od znanega in vnetega našega brata. — Le hitimo, preden ugasne naš dan! Dela in zrnja na pognojeno njivo. Nazdar!

Naraščaj.

Naraščaju.

Dragi moj mladi brat!

Ker je brat urednik odločil v naši »Mladosti« predalček, kjer bi Vi mlajši bratje čitali spise, v katerih bodele dobili navodil za življenje, namreč, kaj Vam je potrebno za dušni in telesni blagor, ter se navzemali poguma, da postanete kedaj pravi zavedni Orli, prepojeni kreposti in navdušenja za dobro stvar, torej vredni nasledniki bratov, ki so za domovino in cesarja se boreči šli v prezgodnji grob, sem vzel pero v roko, da Tebi, dragi mi brat, ki si se odločil vstopiti v vrsto Orlov, napišem tole skromno pismo:

Če tudi Te osebno ne poznam, če tudi sem jaz Tebi še nepoznan, upam, da se boš ozrl na to pismo in ga prečital ter skušal se ravnati po njegovih navodilih.

Brata sva. Brata po načelih, edina v idejah in v srcih nama živi neka sila, sila hrepenenja po visokih vzorih. Moje srce je spoznavši organizacijo Orlov, z navdušenjem sledilo lepi ideji, mladostnih moči slediti vzore življenja, ker uverjen sem bil, da v dobi naše mladosti, ki je spomlad življenja, najlepše pristojna slehernemu mladeniču, da z deli, ki so koristna njegovi večni sreči, preživi dobo, v kateri zlobni svet toliko mladeničev zvabi na pota pogube...

Mladi prijatelj, če hočeš tudi Ti slediti ciljem našim, oprijeti se ideje naše, navdušeno ter s celim srcem darovati se načelom, ki so prepojeni z načeli naše sv. vere, skleni, da boš svoje mlado srce čuval pred zlobo sveta. Mlad si še in neizkušen, komaj si pričel življenje. V pomladni dobi je sedaj življenje Tvoje. Ne moreš si še misliti, kako velikega pomena je zate, za Tvojo bodočo srečo, ta doba. Glej, da jo prav porabiš, glej, da mladosti svoje ne zapraviš z neplemenitimi deli, da se ne boš na jesen življenja, na stara leta, z žalostjo oziral na zapravljen leta mladosti. Mnogo jih je, ki so preživeli mladostna

leta z brezdelnostjo, mnogo jih je, ki so leta svoje mladosti zapravili z nizkotnimi, dušne vrline uničujočimi čini. Mnogo jih je, ki niso znali rabiti dni mladosti svoje v to, da bi bili srečni na starost. Žalostni spomini se takim vzbujajo na mladost.

Le tisti žalujejo za izgubljeno mladostjo, ki so jo zapravili z deli, ki odtujujejo srce Bogu, z deli, ki so sramotna dostojanstvu človekovemu. Mnogo mladeničev je, ki si življenja ne znajo prav razlagati, mladeničev, ki preveč hrepene po činih, ki so jim pogubni. Mnogoteri si predstavlja življenje kot pogoj za razveseljevanje, in sicer za razveseljevanje, ki prija njegovi strasti, naj si bo že potem pravo ali ne. Pomni vedno, da je mnogo razveseljevanj, ki človeku ugaajo, a so zanj neprimerna, ponižujoča in pogubna. Mnogi imajo taka razveseljevanja za edino veselje in so prepričani v svoji mladostni nepremišljenosti, da jim bodo služila kot trden predmet k pravi sreči.

Čuvaj se, dragi moj mladi bratec, da tudi Ti ne kreneš v krog tistih, kojih obnašanje ni ljubo dobremu Bogu, Njemu, ki je luč, resnica in življenje. Čuvaj se, da z nepremišljenostjo ne kreneš na pot pogube. Poslušaj svoje voditelje, uvažuj njihove nauke, sprejmi rad svarila, ako Ti jih dajo ter bodi vedno dober. V solnčnem siju naj se razvija Tvoj duh. Tvoje življenje naj bo tako, da nikdar nikoli ne zablodiš v temo zmot, laži, sploh do vsega, kar omadežuje dušo.

Smeš se veseliti, smeš vedriti srce z veseljem, toda veselje Tvoje naj bo tako, da ne bo srce omamljeno in zastrupljeno s strupom, ki mori blaga čuvstva in uničuje hrepenenje po vzorih življenja.

V dobi spomladnji, v cvetu življenja delaj, kolikor Ti služijo duševne in telesne moči, poleg del, ki Ti donajajo vsakdanjega kruha tudi dela, ki bodo okrepila srce v blagosti in ga usposobila za vse lepo in plemenito. Uči se in izobražuj, utrjuj

voljo, ustvarjaj značaj, poslušaj opomine in nauke roditeljev, ljubi jih, ker namestniki božji so. Goji ljubezen do rodne zemlje, da boš res zaveden Orel, sin Jugoslavije!

V zavesti, da se bo mlado Tvoje srce ogrelo za visoke vzore kreposti, končam to pismo in Ti obljubim še kdaj pisati.

Na zdar!

Josip Galè.

Stanko in Miha.

Š. Klas.

Takrat je bil Stanko še majhen. Njegov zdravi, rdeči obraz, njegov samozavestni nastop pa mu je dajal neko resnobo, katera ni bila lastna dečkom njegove starosti.

Rad sem ga imel in vzel sem ga seboj ob nedeljah popoldne, ko smo vadili naraščaj. Vedel je, da je še premlad za telovadbo, a zato je skušal drugače pomagati pri stvari, ki se mu je dopadla nad vse. Če sem kaj doma pozabil, če je bilo treba skočiti sem in tje, bil mi je Stanko najbolj zanesljiv pomagač. Vedel je vse, kdaj ima vajo naraščaj, kdaj člani, kdaj tamburaši. Predno smo prišli drugi, je čakal Stanko pri vratih in ko smo prišli, se me je oklenil čez koleno. Ko smo pričeli z vajo, je sedel mirno v kotu in spremljal vsak naš gib, vsak zvok pozorno. Pri sestankih je poslušal najbolj zvesto lepe zglede predsednika in si jih najbolj vtisnil v srce.

Dečki njegove starosti so si po zgledu Orla osnovali mlade vojake. Napravili so si papirnate čake in lesene sablje in si izvolili poveljnika Miho. Imeli so boben in trobento in šli skozi trg in vasi lepo v štiristopih, kakor so videli naš naraščaj. Zdeli so se junaki samimsebi in kmalu so si domislili, da so boljši kakor Orlu in so med seboj črnili Orla in agitirali proti njemu.

Stanku to ni ugajalo. Že zato ne, ker je poznal Miho in je videl, da so se pri takih pohodih vedno skregali in stekli. Miha jih je navadil igrati za gumbe in ko so se zvečer vračali, so večinoma držali hlače z rokami ali imeli s srobotom pri-

trjene. Premišljeval je, kako bi to preprečil, in je našel slednjič srečno misel. Osnovalec je sam mlade vojake in se jim postavil na čelo. Dečki so ga rajši imeli kakor Miho in so se njega oklenili. Pripeljal jih je nekoč v telovadnico in jih predstavil načelniku. Ta jih je podučil in jim obljubil, da bodo smeli iti prihodnjič z nami na izlet, če bodo taki in taki.

Miho je to jezilo. Zabavljalo je in nagajalo, kolikor je mogel, toda samo nekaj razposajencev mu je ostalo zvestih. Ti so bili potem prepuščeni samimsebi in Mihovi malopridnosti ter bili potem člani nasprotne organizacije.

Stanko pa je pripravljalo svojo četo za Orla in jih znal vneti zanj tako, da so bili vsi pridni dečki, ki so delali veselje Orlu in staršem.

Minilo je pet let. Nekoč me v Ljubljani nagovori bled in umazan fant. V moje veliko začudenje mi pove, da je on Miha z Dolenjskega, da so ga starši spodili od doma in se potepa sedaj brez sredstev po Ljubljani. Dal sem mu par grošev in žal mi je bilo fanta. Pozneje sem zvedel, da je kradel doma in drugod in da je bil večkrat že v zaporu. Lahko bi bil postal kaj drugega kakor potepuh!

Ko sem bil zadnjič v trgu, našel sem Stankota v knjižnici. Zrastel je v postavnega mladeniča in bi ga ne poznal, da mu ni z oči in lic sijala še zmerom pridnost in zvestoba. Sedaj ko smo drugi odšli, vodi doma Stanko knjižnico in daje tovarišem modrih nauk. Vesel sem ga bil.

Na straži.

Josip Galè.

Dali so mi puško in bajonet in mi pokazali, kje naj stojim in kako se naj postavim, kadar pride mimo gospod častnik. Kaj naj stražim, tega mi niso povedali. Če bo kje gorelo, ali če se bodo stekli na dvorišču, to bo treba naznaniti, sem si mislil. Pa ni gorelo in tudi stekli se fantje niso in jaz sem imel dosti časa zamisliti se

v lepo preteklost, v tiste čase, ki so bili tako lepi, pa se tega nismo zavedali. V čase lepe mladosti, ko nam je brezskrbna mladost trosila pisanih rož na naša pota. Pa je šla od nas, da se nismo zavedli kdaj. Ostal je samo spomin, združen s kesanjem, da nismo znali te zlate, srečne mladosti bolj izkoristiti.

Gledam okoli sebe in vidim povsodi vse polno fantov-vojakov. Med njimi so, ki so napravili na en mah usodepoln korak iz mladosti v težko in s trnjem posuto življenje. Oni čutijo tem bolj, kaj so izgubili. Smilijo se mi, ker vidim, da marsikateri ni bil pripravljen. S smehom na ustih so padli v vrtinec življenja in valovi svetovnega gorja se poigravajo z njimi.

Prihodnost se nam obeta temna. Telesno ali vsaj duševno so nam pomrli naši najboljši, naša nada za prihodnost. Človeka ne bi nič več veselilo življenje za bližnjo prihodnost, ki bo ena sama žrtev in nesreča, ko bi se ne zavedal, da je to delež človeka. Človek je ustvarjen za žrtve, to je njegov namen. In ker je to njegov namen, je Previdnost božja ravno ta namen oslobodila. Kdor zna žrtve nositi, dano mu je občutiti srečo, ki drugim ni znana. Kmetič, ki dela težko ves dan na žgočem solncu ob slabi hrani, to dobro ve. Ko se zvečer vrača truden z njive, osrečuje ga zavest, da je dan dobro izrabil, da žrtve ne bodo zastoj. Čez zorano njivo priplavajo zvoki Ave Marije nesoč seboj srečo in plačilo za vse žrtve in dnevno trpljenje. Zadovoljnost in notranji mir ni odvisen od velikosti žrtev, ampak kako zna kdo žrtve nositi.

Mladi prijatelji, ki ste še ostali doma kot nada staršev, zavedajte se tega! Zavedajte se, da niste nada samo očetu in materi, ampak celemu narodu! Žrtve vas čakajo, a ne obupajte! Priliko imate že sedaj, učiti se, prenašati gorje. Sreča vašega življenja je odvisna v tem, kako boste znali nositi žrtve. Vam še cvete mladost, veselje in smeh pa vam bo prehitro minil, ako se ne boste sedaj učili, učili prenašati

žrtve iz ljubezni do Boga in domovine! Naj te ne vznemirja misel, da tako in tako delajo drugi. S tem še ni rečeno, da imajo oni prav. In ti nisi dolžan ravnati se po drugih v slabem. Ti hodi svojo pot, pot poštenosti in samozatajevanja. Če bodo drugi hoteli, da si boste enaki, naj posnemajo oni tebe!

Po velikem preganjanju in trpljenju se nam končno v daljavi svita nova srečnejša doba. A ta obljuba nas ne sme varati! Zavedajmo se že danes, da nam sreče in notranje zadovoljnosti ne bodo dali drugi. Čakajo nas še boji in trpljenje predno napoči dan svobode. A v trpljenju in v svobodi bomo srečni le, če si bomo znali vzgojiti krepko voljo, zdrav razum in plemenito srce!

Nekoč smo se v Orlu zbirali in se tam navduševali za te stvari. Vse, kar se je doseglo, je bilo v veliko tolažbo vašim starejšim bratom. Umrli so v trpljenju, ali z zavestjo, da niso zapravili svoje mladosti. Umrli, kakor umrje mučenik, za svoje sveto prepričanje, s smehom na ustih. Tolažba jim je bila zavest, da bo njihova smrt vlila v srca mlajših bratov doma svetega ognja in vneme za tisto, kar jim je bilo najmilejše.

Stal sem na straži v tujem daljnem mestu, sredi temne noči, sam med ljudmi. A mislil sem na vas, mladi prijatelji, in z vami kramljal. Okoli in okoli so odmevali udarci vojske, jaz pa sem vas v duhu videl pred seboj pridne, navdušene in poštene, ko se zbirate v krogu »Mladosti« in obetate izpolniti vaših starejših bratov poslednjo voljo in pozabil sem na vse drugo.

Pogum, fantje, Bog vam bo pomagal!

Beli kruh.

Š. Klas.

Zadnjič sem z dopusta prinesel hlebec belega kruha. Je že tako, da mora danes poleg najslabšega tudi najboljši vojak imeti! Vsedel sem se na deske, ki mi služijo za trdno ležišče, in drobil dar božji in vsaka drobtinica mi je bila drag spomin domače ljubezni, ki žrtvuje zadnji priboljšek, da pošlje vojaču žarek veselja v njegovo trdo življenje.

Mimo so hodili tovariši in marsikatero oko je poželjivo obstalo na moji malici. Nazadnje so me obsodili, da sem prišel z Ogrskega. To pa mi je bilo dosti. Povedal sem jim, da sem Slovenec in da slovenski kmet pridelal toliko žita, da ga lahko vsako

leto še nekaj proda. Tudi v tem težkem času bi lahko sam sebe in svoje rojake pošteno preživil, da mu ne manjka delavnih moči in se živila ne vozijo drugam. Mi nismo kakor Ogrji, ki vidijo samo sebe, če tudi drugi umirajo! In ponosen sem bil na svojo lepo domovino.

Prijatelji mladi, zavedajte se, da s pridnim delom doma služite skupni domovini. Obenem vzljubite še bolj to sveto zemljo, ki vas ni zapustila v največji svetovni nesreči. Glejte, vaši tovariši po mestih, ki so vas včasih zaničevali zaradi vašega kmetskega dela, vas danes blagrujejo in bi danes radi bili na vašem mestu.

Posebno naša lepa domovina je vredna vaše popolne ljubezni. Ne le, da nam naše delo hvaležno vrača, je tudi tako lepa, da jo tujci občudujejo. Videl sem že veliko sveta, a nikjer ni tako lepo, nikjer ni od Boga obdarovane zemlje, kot je naša domovina. Zato bi jo imel rad tujec, zato

bi nas rad pregnal z naše rodne zemlje. Toda tega ne bo dosegel, če se boste znali postaviti vi mladi, vi naša bodočnost. Učite se jo spoznavati in naučili se jo boste ljubiti! Ljubezen vašo vam bo nekoč vrnila s tem, da se bo otresla vezi tujca in bo vstala svobodna pred nami!

V tovarni.

Š. Klas.

Pot me nanese pogosto mimo tovarne, kjer se izdeluje vojno blago. Velika in razsežna poslopja so to, obdana kroginkrog z žično ograjo. Nehote dobiš vtis, da so vsi tisoči delavcev tu notri kakor v zaporu. Stroji ropotajo in žvepljen dim se vali iz visokih dimnikov ter napolnjuje z vzduhom vso okolico.

Zvečer se vrata odpro in množica delavcev, od dela in dima umazanih, se usuje skozi, da nastane prava gneča na cesti. Gledam to množico in vidim med njo skoro polovico dečkov vaše starosti. Iz lic jim ne seva sreča in zadovoljnost. Počasi in utrujeno stopajo kakor človek, ki se mu nikamor ne mudi in ki mu je vseeno kdaj pride. Razgovor njihov se suče o kino-gledališču in o kruhu. Sempatje pade kaka surova kletev iz mladih ust, da se nehote zdrzneš.

Pridružim se fantiču, ki gre sam, in ga vprašam, kaj dela, koliko zasluži in kako je zadovoljen. Gleda me debelo, kakor da se čudi, ker ga o tem vprašujem, in potem mi pripoveduje, kar že zdavnaj vem. Težko delo ima, malo zasluži in lačen je zmerom. Slaba hrana, slab zrak mu škoduje, da ni zdrav. Mlad je še, a že čuti, da ga nekaj tišči v prsih. Smili se mi, poskušam ga tolažiti, pa vidim, kako malo se mi to

poda. Kaj naj mu povem v tolažbo? Naj mu li razlagam, da mu bo Bog pomagal, če bo priden? Naj mu svetujem ljubezen do Marije, ki nas varuje v potrebah? Nikoli še ni o tem nič slišal in otožno se smehlja. V cerkvi še ni bil in oče ga ni učil prositi Boga: Daj nam danes naš vsakdanji kruh.

Reveži mladi! Po nedolžnem so obsojeni, v cvetu svojih let in zapisani pogubi!

In spomnim se na vas, prijatelji mladi. Na vas v naši lepi slovenski domovini. In vidim vas v duhu pred seboj močne, zdrave in živahne. Delali ste podnevi pridno in pošiljali svoje prošnje k Bogu, ki je ves dan blagoslavljal vaše delo. Toplo solnce božje vas je ogrevalo in hladen vetrič vas je hladil, zdrava barva na vaših obrazih priča, da vam sveži zrak napojen z vonjem žita in rož dobro dě. Kaj vam dě delo na polju, v vinogradu? Poživlja vas, daje vam zdravje in moči. Ko se zvečer trudni vležete, priporočite se angelu varihu in zjutraj vstanete z novimi močmi. Veselje in up ste staršem in nada bodočnosti našemu narodu.

Veseli bodite, da ste sinovi krščanskih slovenskih kmetijskih staršev. V ponos vam bodi to! Ljubite svoj kmečki stan, ker je najlepši in vreden vaše ljubezni!

Razširjajte „Mladost“!

Slovanski greh.

(Nadaljevanje.)

Anton Komlanec.

Pribina je stoloval sprva v Nitri, pozneje v Blatogradu. — Danes dele Moravsko od Slovaškoogrške Beli Krpati. Iz svojega dolgega vzhodnega boka pošiljajo ti Beli Krpati številne potoke v reko Vag, ki se vije ob njihovih ogrskih nogah. V reko Donavo teče Vag, puščajoč za seboj na svoji desnici Bele Krpate, na svoji levici pa nitransko gorsko vrsto. Nitranska gorska vrsta pošilja podobno kot Vagova gorska desnica potoke v reko Nitro. Ne vem, ali ima gorovje po reki ime ali reka po gorovju. Izvira pa Nitra pod goro Klak, s katero ji začne hribovje, ki jo potem spremlja na levi kot jo nitransko na desni. Ko pa priteče Nitra do kraja, kjer se ji noče več naprej, ampak naredi popoln polotok kot bi hotela nazaj še enkrat pogledati ljubo nitransko krajino z njenimi dolinami in goricami, z ravniciami in potoki, se ji vseda ob tem pogledu na njen polotok mesto Nitra. Še danes stoji to mesto in je stalo že tam pred tisoč leti. V njegovo severno lepoto se mu dviguje petsto in sedeminosemdeset metrov visoki hrib Zobor.

V Nitri in v nitranski krajini je vladal sprva knez Pribina že mnogo prej, preden je zavladal Rastislav na Moravskem. Na Moravskem je vladal takrat še modri Rastislavov prednik Mojmir I. Politika kneza Pribine ni soglašala z Mojmirovo. Tedanjih slovanskih knezov, županov in starost se je že polasčala bolezen nemških velikašev, ki si je vsak skušal zagotoviti zasebno, neodvisno in dedno oblast nad podaniki. Ideje njih politike enih in drugih so bile kaj malo človekoljubne. Bile so sebične. Te sebičnosti niso niti mogli, navadno tudi niti skušali olepšavati s čim idealnim. Nekaj idealnega so mogli primešati egoizmu edino grofje v mejnih nemških krajinah, ker so se mogli ponasati s tem, da širijo nemško oblast nad slovanskimi narodi, kar je veljalo na Nemškem za največje hvale vredno tako pri posvetnih kakor tudi pri cerkvenih ljudeh, ker tem slednjim se je zdelo, da se z nemškim utrjuje tudi krščansko ime. Na slovanski strani pa je sebičnim javnim težnjam prilila idealno smer edino le politika Velike Moravske, hoteč združiti Slované v skupno državo kot brambno moč v prvi vrsti proti Nemcem in kot samostojno razširjevalko krščanstva po vzhodnem svetu. Ta idealna smer je vzišla pod Moj-

mirom I., narastla do svoje višine pod Rastislavom in zatonila pod mogočnim Svetopolkom, pod katerim se je morala umakniti sebični smeri.

Knez Pribina, eden izmed tistih, ki je hotel vladati zase, je zgubil svojo nitransko kneževino l. 830. To leto je končal tudi boj med njim in moravskim vladarjem Mojmirom. Mojmir je bil tačas kristjan, Pribina še ne. Pribina je moral bežati pred Mojmirom. Bežal je v Ostmarko, kjer je vladal nemški mejni grof Radbod. Radbod ga je seznanil s kraljem Ludovikom Nemškim. Kralj ga je dal podučiti v krščanstvu. Knez Pribina je sprejel krščansko vero in se je dal krstiti v cerkvi svetega Martina v Traismaueru na današnjem Dolnjeavstrijskem. Takrat se je širila tod nemška Ostmarka ali po naše Vzhodna krajina. Med tem časom, ko je živel knez Pribina pri grofu Radbodu kot katehumen, so dozidali v Nitri novo cerkev. Posvetil jo je Adalram, nadškof salcburški.¹ Mojmir Moravski je namreč zelo pospeševal krščanstvo, le nemške politike ne.

Svoje nekdanje nitranske kneževine pa knez Pribina tudi sedaj kot kristjan ne dobi nazaj. Spre se z dosedanjim zaveznikom Radbodom in zbeži na Bolgarsko iskat zavetja in pomoči. Zajedno z njim njegov sin Kocel. Odtod odide k Ratimiru, slovanskemu knezu, ki je vladal v naših krajih med Dravo in Savo. Pa nad kneza Ratimira pride kmalu bavarska vojska in ubežni vojvoda Pribina ubeži s princem Kocljem v Gorotan. V Gorotanu je vladal Zalko² kot mejni grof. Zalko spravi begunca z Radbodom in po Radbodu s kraljem Ludovikom. Kralj da Pribini v upravo del spodnje Panonije ob reki Zali. Knez Pribina je zdaj po osemletnem beganju zadovoljen. Kot krščanski knez se posveti kulturnemu delu. Gradi mesta in cerkve. Ob ustju reke Zale, tam, kjer se Zala izliva v Blatno jezero, sezida svoj velegrad.³

¹ O spisu neimenovanega solnograškega duhovnika »De conversione Bagairorum et Carantanorum libellus« iz l. 873. primeri: Kos: Spomenica tisočletnice Metodove smrti. V Ljubljani 1885. Str. 2. in Dudik, l. c. p. 124 in naslednje.

² Salacho se glasi latinsko njegovo ime.

³ Dudik, o. c. p. 125, vprašuje, če ni bilo mesto zvano »Veligrad«. A veli, velegrad so rekli Slovani vsakemu glavnemu mestu. Cf. dr. prof. Zavadič, Velehrady Děvín a Nitra. V Kroměříži (Jindřich Slovák) 1912. — Nemci so Pribinovo mesto imenovali Mosaburch. Zgodovinar Kos ga imenuje Blatograd. (Spomenica, str. 31).

glavno mesto. Danes se imenuje tam stoječe mesto z mažarskim imenom Zalavar. »Var« pomeni grad. Torej po naše: Zali-grad. Knez se je trudil, da bi bilo mesto v resnici zalo. V njegovem vladarstvu, ki je segalo od Rabe do Drave in Donave, ni bilo posvečenih za njegove vlade nič manj kot trideset cerkvâ. Vsake dve leti tri nove cerkve. Tudi v Ptuj, današnjem štajerskem mestu, je bila zgrajena cerkev tačas in v Peči blizu hrvaške meje. V njegovem stolnem mestu Zalemgradu so se dvignile kar tri. Prva v čast Mariji, nebeški Kraljici. Dozidana je bila l. 850 in posvečena isto leto 22. junija, dve leti potem, ko je dobil posojeno zemljo, po kateri je vladal knez Pribina, v last od kralja Ludovika. Nemškemu kralju je bil knez Pribina zvest. Ludovik je občudoval Pribinove uspehe in ga razglasil dne 12. oktobra 848. za lastnika vladane krajine. Skoro gotovo pa je storil to nemški kralj ne samo krščanstvu v prid, čeprav je bil kralj Ludovik cerkvi vse drugače vdan kot njegovi sinovi, ampak ker je potreboval slovanskih zaveznikov zoper moravske Slovane. Dve leti prej 846. je videl Pribina, novi panonski vojvoda, padec moravskega sovražnika Mojmira I. Odstavil ga je kralj Ludovik, ki je bil njemu naklonjen, milosten. Ne brez vzroka sta se bala oba, nemški kralj Ludovik in slovenski knez Pribina, nevarnosti velikomoravske politike, ker Rastislav je hodil isto pot kot Mojmir. Kakor je videti, ni mogel Rastislav pridobiti kneza Pribine za svoje slovanske in protinemške namene, ne politične in ne cerkvene. Pribina je stal trdno na strani nemškega kralja. Tudi je njegovi nekdanji naravi bolj prijalo, da postane tekmeč in ne napol podložni zaveznik moravskega vladarja. Vseeno mu je usoda prišla iz Moravske. Dokler se ni Rastislav utrdil in razpredel svoje diplomacije, je šlo. Rastislavovi politiki je podlegel Radbod, mejni grof, ki je vladal v Ostmarki. Radboda je odstavljal nemški kralj zaradi Radbodove tajne zveze z Rastislavom. Pa tudi Karlman, kraljev sin in Radbodov naslednik, je iskal Rastislavove podpore. V tem času je prišla usodna ura nad vojvoda Pribina. V njegovo pokrajino je vdrla Rastislavova vojska. Knez Pribina je padel v boju z Moravani. Njegov sin Kocelj je ušel.

Zgodba kneza Pribina dokazuje, da so

Mojmiroviči širili svojo oblast zlasti proti jugu na obeh straneh Donave, snovali torej pred vsem slovansko donavsko državo. Namesto te gospodari tod nemško-ogrska oblast — Ostmarka namesto slovanske Avstrije.

Kocelj, sin in naslednik vladika Pribine — morebiti je imel kodraste lase, da so mu dali ime Kocelj — je imel dovolj bridkih izkušenj, ko je zavladal panonskim Slovanom med Rabo in Dravo. Kot deček je moral bežati iz očetove Nitre. Prepotoval kot begunec Hrvaško, Srbsko, Bolgarsko, Gorotan. Gledal, kako mora oče prositi tuje milosti in zavisi od tuje naklonjenosti. L. 861. je namesto slovesnega začetka lastnega vladanja — begunec. V Regensburgu na Bavarskem ima nemški kralj Ludovik državni zbor, kjer odstavlja nehvaležnega sina Karlmana, njegovega tasta in njegove ostale zaveznike. Zoper Rastislava ne more niti sebi niti Koclju drugače pomagati kakor z vojsko. A zanj je treba priprav, ki so šele v treh letih končane. Zato ne samo razsodnost, ampak še nekatera druga znamenja kažejo, da je novi knez ob Blatnem jezeru stopil na spoznajnejšo pot z moravsko diplomacijo kot njegov oče knez Pribina. Njegov vladarski stol se je nahajal pač na izpostavljenem kraju. Od ene strani mu je grozil nemški meč, od druge moravska nevarnost. Kocelj je podpiral Rastislavovo cerkveno politiko, kolikor je le na svojem mestu mogel. Dokaz njegovo prijazno in blagohotno razmerje do Rastislavovega varovanja, misijonarja Metoda. Ob strupeni nemški mržnji do slovanskih apostolov to ni bilo kar si bodi. Ruski kronist menih Nestor¹ naravnost trdi, da je bil Kocelj med Rastislavovimi soproisvci za slovanske blagovestnike.² Na svojo roko tega Kocelj ni storil. To je gotovo. Pač pa je možno, da je bolj tajno pritrdil Rastislavovemu načrtu o slovanskem vzajemnem postopanju. (Dalje.)

¹ Chronica Nestoris c. 20, Kos, Gradivo za zgodovino Slovencev. II. št. 181.

² Nekateri trdijo, da to ni mogoče, ker se je vršil boj z Rastislavom komaj pred dvema letoma in ker je bil Kocelj tačas naklonjen nemškemu duhovnikom. Primeri: Kos, Spomenica tisočletnice Metodove smrti. Ljubljana 1885, str. 132³⁹. Ali v prijateljskih razmerah s kraljem in nemškimi duhovniki je bil Kocelj ves čas, ker je moral biti. Zasebne hvaležne zvestobe do Nemcev ni nikdar zatajil, a ljubil je tudi svoje ljudstvo.